

laiškas lietuviams

SPALIS 1998 OCTOBER

AR TAI TIK "JĖZUITIŠKA KAZUISTIKA"?	289	Juozas Vaišnys SJ
MUS VIENIJA VIENA BŪTIS	296	Ona Balkevičienė
"JIE TIK BUVO ŠALIA"	299	A. Saulaitis SJ
KAS PADEDA IR KAS KLIUDO	301	Stasė Valužienė
APKALBOS	305	Stanislovas Giedra
DIEVO KARALYSTĖ	308	Chiara Lubich
KOKS TURĖTŲ BŪTI ŠIŲ DIENŲ KUNIGAS	309	Martynas Lukoševičius
JAUNIMO MINTYS MORALĖS KLAUSIMAIŠ	311	Lietuvos jaunimas
KALBA	315	Juozas Vaišnys SJ
ATGARSIAI	317	Red.
TĖVYNĖJE	318	Marija A. Jurkutė
ŠYPSULIAI	322	Red.
TRUMPAI	323	Juoz. M.

Šis numeris iliustruotas įvairių dailininkų kurinių nuotraukomis iš leidinio
ČIURLIONIO GALERIJOS KOLEKCIJA.

Viršelio piešinys ir skyrių vinjetės- Ričardo Spitrio.

Lietuviškas raidynas-Jono Bogutos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (LETTERS TO LITHUANIANS) (USPS 301-540) is published monthly except bimonthly July/August, for \$20.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Periodicals postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to Laiškai Lietuviams, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1998 / SPALIS - OCTOBER / VOL. XLIX, NO. 10

Ar tai tik “jėzuitiška kazuistika”?

Juozas Vaišnys SJ

Dažnai žmonės paklausia, ar galima kada nors meluoti, turint prieš akis kilnų tikslą. Galima trumpai atsakyti, kad melas yra blogas dalykas, todėl meluoti niekuomet negalima, nors tai darytum kilniausiam tikslui, nes ir kilniausias tikslas nepateisina blogų priemonių. Tačiau kiekvienam aišku, kad kartais tiesos pasakymas gali atnešti daug nemalonumų ar net atimti kito žmogaus gyvybę. Pvz., jei gydytojas pasakys pacientui tiesą, kad jis nepasveiks, toji žinia gali pacientui jau anksčiau būti mirties priežastimi. Arba jeigu tavo namuose nuo piktadarių pasislėpė žmogus, ir jie tavęs klausia, ar jis yra tavo namuose, tiesos pasakymas būtų to nekalto žmogaus išdavimas piktadariams. Tad kaip tokiais atvejais elgtis? Žinoma, geriausia būtų nieko nesakyti, bet reikia atsiminti, kad tylą čia galėtų reikšti teigiamą atsakymą. Jei pacientas klausia, ar jis mirsiąs, o gydytojas į tą klausimą atsako tylą, tai pacientui bus aišku, dėl ko gydytojas tyli. Jei piktadariams paklausus, ar tas žmogus yra

Kompozicija.

Regina Ingelevičienė

pasislėpęs namuose, namų savininkas tylės, jiems bus aišku, kad savininkas tyli, nenorėdamas išduoti jo namuose pasislėpusio žmogaus, ir jie pradės jo ieškoti. Tad ar gali gydytojas sakyti ligoniui, kad jis pasveiksias, jei gerai žino, kad jis mirs? Ar gali namų savininkas, sakyti, kad jo namuose nėra pasislėpusio žmogaus, jeigu tikrai jis yra juose pasislėpęs?

Kiekvienas žmogus yra įpareigotas sakyti tiesą, bet jis drauge yra įpareigotas ir laikyti paslaptis. To reikalauja pati žmogaus prigimtis ir artimo meilės įsakymas. Tad kaip šiuos du reikalavimus suderinti? Štai kur glūdi melo problema, kuri yra taip sunki, kad suteikė daug vargo visų laikų geriausiems moralistams ir kankino visais laikais pačias gudriausias žmonijos galvas.

Istorinis žvilgsnis į melo problemą

Melo problema buvo aktuali jau nuo seniausių laikų. Į klausimą, ar melas kada nors gali būti leidžiamas, Aristotelis savo etikos veikale, atrodo, atsako neigiamai. Platono doktrina šiuo klausimu yra švelnesnė. Savo garsiaame veikale, vardu “Respublika”, jis leidžia kartais meluoti daktarams ir valdžios atstovams savo pacientų ir piliečių gerovei. Taip pat ir tarp modernesniųjų filosofų vyrauja dvi skirtingos nuomonės. Kantas neleidžia niekuomet meluoti. Daugelis kitų nekatalikų filosofų tvirtina, kad galima meluoti, jeigu yra tikras reikalas. Atrodo, kad modernioji, pragmatizmu persunkta filosofija melo per daug nesibaido ir jį labai lengvai pateisina, išskiriant žmogaus garbę nuplėšiantį melą arba šmeižtus.

Ir Bažnyčios Tėvai laikėsi tai griežtesnės, tai švelnesnės nuomonės: vieni, sekdami Aristotelį, melą griežtai draudė, o kiti, Platono pavyzdžiu, tam tikrose aplinkybėse jį leido. Origenas ir Kasianas sako, kad pirma reikia gerai apgalvoti, ir jeigu matai, kad melas yra būtinai reikalingas, norint išsigelbėti iš kokios nors keblios padėties, jį turi nuryti, kaip ryjį kartu vaistą, norėdamas išgelbėti savo gyvybę. Net ir

šv. Jonas Krizostomas mokė, kad galima kitą apgauti jo paties gerovei.

Plačiai apie melą yra rašęs šv. Augustinas. Jis laikosi Aristotelio doktrinos ir melą draudžia, tačiau pačioje savo veikalo pradžioje pabrėžia, kad melo problema yra be galo sunki. Jo doktriną seka beveik visa Vakarų Bažnyčia, vadovaujant didžiausiam krikščioniškosios filosofijos ir teologijos autoritetui šv. Tomui Akviniečiui.

Kas yra melas?

Pagal šv. Augustino ir šv. Tomo doktriną, melas yra apibrėžiamas: “locutio contra mentem”, t.y. kalba priešinga turimoms žinioms ir įsitikinimui arba tokia kalba, kai sakomi žodžiai neatitinka galvoje turimos minties. Melas gali būti įvairių rūšių. Paprastai moralistų yra minimos šios melo rūšys: a) juokais pasakytas melas, b) bėdos arba išsisukinėjimo melas ir c) skriaudos melas. Skriaudos melas yra tuo atveju, kai meluodamas žmogus padaro fizinę arba moralinę skriaudą savo artimui. Ši melo rūšis yra pati negarbingiausia ir bjauriausia.

Moralistų nuomone, melas yra blogas dėl to, kad prieštarauja tiesos dorybei. Jie sako, kad kalba žmogui yra Dievo duota tam, kad galėtų išreikšti savo mintis, o ne tam, kad jas slėptų arba klaidingai išreikštų. Todėl kalbėti netiesą esąs iš esmės blogas dalykas ir jokios aplinkybės jo negali padaryti geru. Žmogus yra socialinis tvarinys, jis yra skirtas gyventi bendruomenėje, bet melas yra didelė socialinio bendravimo kliūtis. Jeigu žmogus negali pasitikėti kito žmogaus žodžiu, tai negali būti kalbos apie jokią bendruomenę ar socialinį gyvenimą. Dėl to moralistai sako, kad kiekvienas melas, net ir juokais pasakytas, yra nuodėmingas. Juk kitas žmogus ne visuomet gali tuoj suprasti, kad tu ką nors juokais sakai, jis gali stipriai į tai reaguoti, ir iš to gali kilti jam didelių nemalonumų.

Paprastai melas yra lengva nuodėmė, bet

sunki ji gali tapti tada, kai kitam iš to kyla didelių nemalonumų arba yra padaroma žymi skriauda. Melas yra tikrai negarbingas ir nesocialus elgesys. Žmogus, kuris yra linkęs meluoti, niekad nebus gerbiamas ir vertinamas visuomenėje. Meluoti mėgsta vaikai, norėdami lyg uždengti savo silpnumą, nesugebėjimą ir klaidas. Dažniausiai jie meluoja iš baimės. Taip pat ir suaugusio žmogaus melas beveik visuomet suponuoja jo silpnumą, bailumą, nesugebėjimą ir didesnes ar mažesnes klaidas. Melas labiausiai suaugusį žmogų paverčia vaiku. Melas yra didžiausias artimo meilės ir draugystės priešas.

Tad yra visai suprantama, dėl ko visi moralistai yra taip griežti melo atžvilgiu. Melo neleistinumą galima įrodyti ir žmogaus protu, ir Šv. Rašto mokslu. Bet kaip elgtis tais atvejais, kai tiesos pasakymas atneštų didelių nemalonumų pačiam žmogui arba jo artimui? Juk, kaip jau minėjome, kartais tiesos pasakymas gali būti kitam net gyvybės praradimo priežastis. Kai kurie griežtesnieji moralistai į tai trumpai atsako: “Tegul verčiau žmogus praranda gyvybę, negu melo nuodėmė teršia savo sielą!” Bet kiti stengiasi surasti kokių nors būdų, kuriais būtų galima išvengti ir melo ir nepakenkti sau arba kitam. Šiam tikslui moralistai išgalvojo vieną būdą, vadinamą “*restrictio mentalis*”, t.y. tam tikrą proto apribojimą. Nenorint nei meluoti, nei išduoti savęs ar kito, yra pasakomas koks nors dviprasmiškas sakiny. Savo mintyje aš turiu teisingą prasmę, bet kitas gali tą patį pasakymą suprasti priešinga prasme. Tačiau tokią “kombinaciją” galima vartoti tik tais atvejais, kai kitas, jei būtų protingas, galėtų tą pasakymą suprasti tokia prasme, kokią aš turiu savo galvoje. Gal visa tai bus aiškiau iš kelių pavyzdžių.

Sakykime, kad ponas yra šiandien labai užimtas svarbiais darbais ir nenori, kad kas nors jį trukdytų, todėl savo tarnaitę sako: “Jei kas nors šauks mane prie telefono, atsakyk, kad manęs nėra namie”. Tarnaitė taip ir elgiasi. Ar ji

meluoja, sakydama, kad pono nėra namie? Moralistai sako, kad ne. Nes jos pasakymas “pono nėra namie” reiškia, kad pono nėra namie Tamstos dispozicijai. Arba jeigu kitas prašo manęs paskolinti jam pinigų ir aš žinau, kad bus labai sunku atsisakyti, jeigu jis žinos, kad aš pinigų turiu, o aš jokių būdu jam negaliu jų skolinti, tada aš jam pasakau, kad aš neturiu pinigų *jam paskolinti*, nors aš jų turiu sau. Tai yra ne kas kita, kaip tik įprastinis ir visų vartojamas mandagesnis neigiamas atsakymas. Kiekvienas žmogus tai gali suprasti, todėl tokie atsakymai ir nelaikomi tikru melu. Žinoma, juos galima vartoti tik tada, kai yra labai kebli doktrina, ir moralistai net pataria jos neaiškinti, nes kai kurie gali ją blogai suprasti ir klaidingai vartoti.

“*Restrictio mentalis*”, mūsų nuomone, yra ne kas kita kaip tam tikra beveik dirbtiniu būdu pasidaryta išimtis iš bendros taisyklės, norint išsaugoti aukščiau minėtą melo apibrėžimą. Modernieji moralistai sako, kad tas apibrėžimas (“*locutio contra mentem*”) esąs nevykęs. Jie siūlo kitą melo apibrėžimą, kuriam apsaugoti ir gyvenime pritaikyti nereikia jokių išimčių ir jokių “restrikcijų”, t.y.: “*mendacium est negatio veritatis debitae*” - melas yra neigimas tokios tiesos, kurią žinoti kitas žmogus turi teisę. Žinoma, ir šitas apibrėžimas nepadarо sunkios melo problemos visiškai lengva, bet vis dėlto jis atrodo gyvenimiškesnis ir aiškesnis. Tik reikia atsiminti, kad kitas žmogus visuomet turi teisę žinoti tiesą, išskiriant tuos atvejus, kai kalbančiojo profesija negali išduoti paslapties arba kai kitas tą tiesą blogam tikslui panaudotų ar iš to galėtų kilti didelių nemalonumų.

Ar melas ir nesakymas tiesos yra tas pat?

Jau nuo senų laikų vartojamas melo apibrėžimas “*locutio contra mentem*”, t.y. tokia kalba, turi neatitinka galvoje turimos minties - modernesniųjų moralistų vis labiau ir labiau yra paliekamas nuošaly, nes, norint šį apibrėžimą pritaikyti gyvenime, dažnai reikia griebti

visokių „protinių apribojimų“ („restrictio mentalis“), kurie jau ir šiaip sunkią melo problemą kartais dar labiau supainioja ir apsunkina. Nemaža dabartinių moralistų yra labiau linkę prie kito melo apibrėžimo - „mendacium est negatio veritatis debitae“, - tai reiškia, kad melas yra nesakymas kitam privalomos tiesos, vadinasi, tokios tiesos, kurią žinoti kitas turi teisę. Ši teisė išplaukia iš teisingumo, iš artimo meilės įsakymo ir iš paties fakto, kad žmogus yra socialinė bei visuomeninė būtybė.

Senesnieji moralistai vis aiškina, kad kalba yra duota žmogui išreikšti mintims. Tad jeigu jis vartoja kalbą ne minčių išreiškimui, bet jų slėpimui ir kito apgavimui, tai visuomet meluoja ir nusideda prieš aštuntąjį Dievo įsakymą. Atseit, žmogus, vartodamas kalbą ne tam tikslui, kuriam ji yra Dievo įsakymas. Atseit, žmogus, vartodamas kalbą ne tam tikslui, kuriam ji yra Dievo duota, ardo ir iškreipia Dievo nustatytą tvarką, todėl kiekvienas netiesos sakymas esąs nuodėmingas.

Visi moralistai sutinka, kad kiekvienas melas nuodėmingas, bet ne visi sutinka, kad kiekvienas netiesos sakymas (falsiloquium) yra melas. Kai kam gali atrodyti, kad čia yra tik žodžių žaidimas, tačiau, labiau įsigilinus į moralės dėsnius, paaiškėja, kad ir kitose moralės srityse galima pritaikyti minėtą skirtingumą. Juk visi sutinka, kad ne kiekvienas svetimo daikto paėmimas yra vagystė ir ne kiekvienas žmogaus gyvybės atėmimas yra žmogžudystė. Jeigu darbdavys tau neteisingai sumažino užmokestį, tu gali slapta paimti tai, kas tau priklauso, ir jokios vagystės čia nebus. Teisingame kare galima šaudyti į priešą, ir kareivių mes nevadiname žmogžudžiais. Teisė leidžia dideliame nusikaltėliui atimti gyvybę, ir mes nevadiname žmogžudžiu nei teisėjo, nei bausmės įvykdytojo. Žmogus turi teisę gintis nuo priešo ir, jeigu yra būtinas reikalas, net nužudyti tą, kuris kėsinaisi atimti jo gyvybę. Už tai nebaudžia nei žmonių, nei Dievo teismas. Taigi taip pat yra išimtinų atvejų, kai žmogus gali

sakyti netiesą, ir už tai jo negalima vadinti melagiu.

Bet kai kurie mano, kad ši modernioji nuomonė su savo nauju melo apibrėžimu praktikoje yra pavojinga, nes žmogus gali galvoti, kad kitas niekad neturi teisės žinoti mano minčių. Kyla klausimas, kada kitas turi teisę žinoti tiesą. Argi kitas turi teisę žinoti, ką aš galvoju, kur aš buvau ir kur būsiu? Juk tai ne jo dalykas. Todėl kai kurie mano, kad šiuose dalykuose jie visuomet gali kitiems sakyti netiesą, ir čia jokio nusikaltimo nebus. Tai yra labai klaidingas galvojimas. Tokios taktikos laikantis, nebūtų galima kalbėti apie jokią artimo meilę, apie jokią draugystę, apie jokus socialinius žmonių santykius. Čia nereikia žiūrėti griežto teisingumo, bet ypatingai artimo meilės, be kurios gražūs socialiniai santykiai yra neįmanomi. Iš artimo meilės įsakymo kitame gali atitinkamai kilti ir tam tikros teisės. Apskritai galima pasakyti, kad kuo žmogus yra tau artimesnis, kuo daugiau jis tavimi pasitiki, tuo labiau tu esi įpareigotas jam sakyti tiesą, neslėpdamas nieko, jeigu tai slėpti neturi aiškos pareigos.

Taigi šiais laikais melo atžvilgiu tarp moralistų yra dvi pagrindinės nuomonės: pirmoji nuomonė sako, kad netiesos sakymas yra visuomet melas, o antroji, modernesnė nuomonė tvirtina, kad netiesos sakymas ne visuomet yra melas. Visa tai gal geriau paaiškės iš kelių pavyzdžių.

1. Prieš keliasdešimt metų redemptoristas M.E. Gounley ir jėzuitas G. Kelly rašė šiuo klausimu, gindami antrąją nuomonę (pirmasis rašė žurnale „The Priest“, 1947 m., o antrasis - „Theological Studies“, 1948 m.). Savo straipsniuose jie mini įdomų pavyzdį iš Dachau koncentracijos stovyklos. Mes žinome, kad toje stovykloje buvo labai daug kalinių, tarp jų nemaža ir kunigų, kurių gyvenimas buvo nežmoniškai baisus. Vokiečių jėzuitas tėvas Pies kartą sugalvojo tiems kaliniams kaip nors padėti. Jis persirengė vokiečių kariuomenės kapitono rūbais, įsigijo didelį sunkvežimį, prikrovė jį pilną

Violončelė.

Vytautas Kasiulis

duonos ir nuvažiavo į Dachau stovyklą. Prie vartų valdininkams pasakė, kad jis esąs siųstas aukščiausios karo vadovybės aprūpinti duona tuos kalinius, kurie yra siunčiami už stovyklos ribų įvairiems darbams. Mat esą negera, kai žmonės mato tuos kalinius labai išvargintus ir išbadėjusius. Stovyklos valdininkai patikėjo ir jį įleido. T. Pies, išdalinęs kaliniams duoną, paslėpė sunkvežimyje per 30 kunigų ir išvažiavo. Šį savo žygį jis pakartojo tris kartus, išgelbėdamas per 100 kunigų iš to pragaro.

Be abejo, tai buvo drąsus ir rizikingas darbas, už kurį jam grėsė didžiausi kankinimai ir mirtis. Mums šis tėvo Pies žygis atrodo heroiškas, bet kaip į tai pažiūrėtų moralistai? Ar jo darbas yra girtinas, ar peiktinas? Juk jis apgavo stovyklos valdininkus ir kalbėjo netiesą.

Pirmosios nuomonės šalininkai turbūt at-

sakytų, kad toks darbas yra neleistinas, nes čia esąs aiškus melas. Kitaip į tai žiūri antrosios nuomonės aiškintojai, kurie sako, kad melas yra nesakymas kitam privalomos tiesos ir kad kalbos tikslas yra socialinių santykių palaikymas. Apie kokius socialinius santykius būtų galima kalbėti Dachau ir kitose panašiose stovyklose, kur nekalti žmonės padaromi vergais ir laikomi žemesniais už gyvulius? Kokią teisę turi tie nekaltų žmonių kankintojai, kad jiems būtų sakoma tiesa? Juk jie yra po kojomis pamynę pagrindinius teisės ir artimo meilės dėsnius. Jeigu žmogus savo gyvybę nuo neteisingo užpuolėjo gali ginti žodžiu? Jeigu aš galiu net gyvybę atimti tokiam užpuolėjui, jei kitos išeities nėra, tai ar aš negaliu varuoti savo kalbos jį suklaidinti ir išvaduoti save ar kitus iš neteisingos vergijos ir iš mirties? Šiuo atveju netiesos sakymas ir suklaidinimas visiškai negali pakenkti socialiniams žmonių santykiams palaikyti normaliose aplinkybėse. Juk čia yra toks išimtinis atsitikimas, kur negali būti kalbos apie jokių socialinius santykius nei apie žmonišką bendravimą vienu su kitais.

Norėdamas žvėrį įvartyti į narvą, aš galiu varuoti visokias suklaidinimo priemones. Kuo skiriasi tie žmogaus vardą nešiojantys sutvėrimai nuo žvėrių? Ir kun. St. Yla, ir Balys Sruoga, abudu buvę toje pačioje stovykloje, savo raštuose atsiminimuose vadina tuos žmones žvėrimis. Todėl ir minėti moralistai, tėvas Kelly ir tėvas Gounley, pateisina tėvo Pies elgesį, jį laikydami ne melagiu ar apgaviku, bet artimo meilės herojum. Panašiai turbūt pasakytų ir kiti žymūs moralistai bei katalikiškosios asketikos žinovai, kurie savo raštuose gina antrąją nuomonę. Paminėtinas yra Gregorianum universiteto profesorius tėvas M. Ledrus SJ ("Periodica", 1943, 1945 ir 1946 m.) ir tėvai kapucinai Varceno bei Loiano ("Theol. Moralis II, 1935). Visi šie autoriai Bažnyčios patvirtintuose leidiniuose gina ir laiko daug gyvenimiškesne bei aiškesne antrąją nuomonę, kurią ir mes šiame straipsnyje stengėmės paaiškinti.

2. Kitas pavyzdys. Mirusio kario draugas grįžo pas jo motiną ir pasakė, kad sūnus gyvas, nes manė, kad jeigu senai motinai pasakys tiesą, ji mirs iš sielvarto. Pirmosios nuomonės šalininkai taip elgtis neleidžia, čia jie pataria vartoti tą garsųjį “proto apribojimą”. Taigi tas mirusiojo kario draugas galėtų taip motinai sakyti: “Tamstos sūnus dabar gerai gyvena ir jokio vargo nekenčia”. Jis, taip sakydamas, nemeluoja, nes galvoja, kad jos sūnus dabar esąs danguje, kur nėra jokio vargo.

Antrosios nuomonės šalininkai pastebi, kad tas “proto apribojimas” yra paprastas netiesos sakymas. Juk yra kaip tik norima, kad kitas tą pasakymą suprastų klaidinga prasme. Šios nuomonės aiškintojai sako, kad tas mirusio kario draugas gali motinai sakyti netiesą, nes tiesos pasakymas jai pakenktų. Nors ji turi teisę žinoti apie savo sūnų, bet tiesos sužinojimas galėtų būti jos mirties priežastis, todėl kitas gali vartoti kalbą jos gyvybės išgelbėjimui, sakydamas netiesą. Klaidinga informacija čia nėra melas, bet artimo meilės darbas. Bendrai galima pasakyti, kad, kur pirmojoje nuomonėje leidžiama vartoti “proto apribojimą”, ten antrojoje nuomonėje galima nesakyti tiesos.

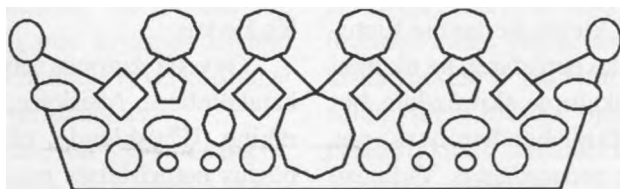
3. Dar vienas pavyzdys, jaunai studentei skambina draugas, kviesdamas ją šį vakarą važiuoti į kiną. Ji labai nenori su juo važiuoti, todėl pradeda jam pasakoti visokius išsigalvotus pasiteisinimus, visokias iš piršto išlaužtas istorijas, kad tik jį įtikintų, jog šį vakarą visiškai negalinti važiuoti. Ar ji gali taip elgtis?

Norėdami rasti tinkamą atsakymą, turime pirma atsakyti į kai kuriuos klausimus: ar tas jos draugas turi teisę žinoti tiesą, ar jis taip elgiasi, kad galima prieš jį vartoti visokias priemones, norint apsiginti? Ar tas studentės elgesys, pasakojant visokias apgaulingas istorijas, nepakenks artimo meilei, draugystei ir socialiniam bedravimui?

Reikia atsiminti, kad čia kalbama apie draugą, bet ne apie priešą, todėl jis turi teisę žinoti tiesą, išskiriant tuos atvejus, kai tiesos sužinojimas pakenktų jam pačiam arba jeigu studentės profesija bei įsipareigojimai jai draustų sakyti tiesą. Jos minėtas elgesys labai gali pakenkti socialiniams santykiams ir jai pačiai, nes jeigu ji dažnai taip elgsis, niekas daugiau ja nepasitikės. Taip pat toks elgesys yra priešingas ir artimo meilei, ir draugystei. Jeigu ji nenori su juo važiuoti, gali mandagiai pasakyti, kad šį vakarą važiuoti į kiną negalinti dėl tokių priežasčių, apie kurias kalbėti jai nepatogu. Jeigu tas berniukas yra protingas ir mandagus, jis tuo atsakymu pasitenkins ir daugiau nesibraus į jos asmeninius reikalus.

Bendrai, ir ši nuomonė leidžia sakyti netiesą tik labai svarbiais, išimtiniais atvejais. Šiaip reikia stengtis visuomet kalbėti tiesą, nes netiesiakalbis žmogus greitai praranda savo garbę ir pasitikėjimą visuomenėje.

Na, tai ar šie aiškinimai yra tik paprasta “jėzuitiška kazuistika”. Iš pateiktų argumentų turėtų atrodyti kitaip.

Išpuikimas ir savo jėgų pervertinimas jau ne kartą yra pakenkęs: viena ranka sugriovė tai, ką buvo pasitačiusi kita, ir statybos teko imtis iš naujo

E. Mieželaitis

MUS VIENIJA VIENA BŪTIS

(Suaugusiųjų grupėje premijuotas rašinys)

Ona Balkevičienė

Rodos, nebėr kur pasislėpti nuo siaučiančių iki geliančio, nepakeliamo skausmo perpučiančių skersvėjų. O pačioj pagairėj, ant paties kelkraščio, - suluošinti, vilties netekę, atitolinti ar atsitolinę nuo dangiškosios šviesos. Kur bepasisuksi, ten žiauriausi nusikaltimai, prievarta, smurtas, ašaros. Jeigu ne man, ne su manimi, tai kažkam kitam. Niekur nuo to nebepabėgsi, nes dar matai, girdi, jauti. Vieni galybės viršūnėj, nes kažką nustūmė, kiti pačioj duobėj, nes per silpni grumtis ir atsilaikyti. Treti - šitos tragedijos stebėtojai, Jų dauguma. Jie stebi, stebisi, bet nieko nedaro. Yra ir ketvirtai - nepasiduodantys, tamsos bedungėms nešantys šviesą. Jų mažai. Todėl jiems - sunkiausias kryžius.

O gyventi reikia tokiam pasauli, kokiam gimei, dabar esi. Niekur nedingsi, nepasislėpsi. Gyventi ... Kartais pamiršus savisaugos instinktą, nes viešpataujant abejingumui kariauja tautos, žūsta nekalti, verkia našlaičiai, klesti blogis. Ir negali būt man nesvarbu, kas dedasi mano kieme, mano Tėvynėje, pasaulyje. Pasyvi pozicija ne mažesnė blogybė už kitas. Jeigu nesulaikėi iškeltos rankos prieš bejėgį, nepastojai vagiui kelio, neišplėšėi kirvio, kertančio Lietuvos medį, tai ne tik nieko nepadarei, ne tik likai šaltas ir abejingas nusikaltimo akivaizdoje, bet ir esi bendrininkas. Taip, bendrininkas, nes matei ir stovėjai, nieko nedarydamas. Vadinasi, pritarei tam, kas savanaudiška, niekinga, nusikalstama, save ramindamas, jog tavęs tai neliečia. O gal tau niekas nepasakė, jog visi mes - kretantys seneliai ir sveikata trykštantys jau-

nuoliai, laimingi ir nelaimingi - Dievo vaikai, susieti nematomos giminystės saitais, tik dažnai patogumo dėlei nenorim prisipažinti broliais ir seserimis esą. Mus maitina ta pati motina žemė, apglėbia ir laimina tas pats dangus, ta pati saulė šildo, ir nieko čia nėra išimtinai tavo - visa ir mes visi čia Dievo valioje. Nepamiršk ir to, jog laikinas esi. Laikinesnis už akmenėlį pakelėj. O amžinytės nenusipirksi - ją privalai užsitar-nauti: gerais darbais, geranoriškais palinkėjimaiis, šviesiomis mintimis. O kaip ją užsitar-nausi, kapstydamasis tik savo sode ir nenorė-damas matyti, kas dedasi pas kaimyną. Veltui tada tikiesi, jog tavo pasaulis turtingas ir didelis - jis mažas, nors kupinai prikrautas daiktų, žėrinčių gėrybių. Mažas, nes niekuo nepasidali-jai su vargšais, nepamaitinai alkano, nepa-guodei bedalio. Buvai kurčias ir aklas, nes ne-matei našlaičio ašarotų akių, negirdėjai nusivy-lusio šauksmo. Niekas neapglėbei, nenuraminai, nepraturtinai: tai reiškia - nepraplėtei savosios būties į gylį ir aukštį. Tik užgriozdinai ją kaž-kuo nereikalingu, bet nepapuošėi, tiesdamas takelį amžinybėn. Tavo puoselėjamam daržely neišsiskleidė gėlės užuojautos, gailesčio ir mei-lės žiedais.

Gyvena žmonės savo pasaulėliuose kaip katakombose. Atsiskyre, keliais užraktais užsi-rakinę. Užsisklendę, užsimūriję, atskiri. Į jų būstus neturi teisės pasibelsti svetimas skaus-mas, kojos įkelti svetima neviltis. O filosofija paprasta, nesudėtinga - čia visa mano, ir niekas neprivalo drumsti ramybės. (Pakanka savų rū-pesčių - daugiau nieko nenoriu girdėti, matyti,

suprasti, nenoriu niekur kištis. O jei ir mačiau, ir girdėjau - tas pats, kaip būčiau nematęs, negirdėjęs). Šitaip saugiau, paprasčiau, sveikiau - su niekuo nereikės pyktis, nervintis: pasisveikinu ir praeinu, nei ko klausiu, nei teiraujuosi, nes man visiškai nesvarbu, kas kitiems svarbu, man neskauda, jei kitiems skauda. Svarbu - man sekasi, aš moku gyventi. Iš tiesų patogų - kaip su neperšaunama liemene, atsiribojus nuo visko, kas nenaudinga, svetima. Po manęs - nors ir tvanas. Tegul be garso klykia įščiose žudomi kūdikiai, tegul kraujo klanuose tyso sprogdintojų aukos, tegul narkomanai paklaikysiomis akimis braiduoja po aguonų jūrą...

Bet kodėl nepagalvoji, žmogau, kad nepsaugotas esi ir tu nuo nesėkmių, nelaimių. Vaikščioji žemė, o ne rojaus soduos. Šiandien sveikas - rytoj invalidas, šiandien turtingas - rytoj... Liga, netektis, mirtis sulygina visus: ir karalius, ir elgetas. Nėra sienų, kurios nuo to apsaugotų. Ko tada šaukies? Ar tą, nuo kurio buvai nusigręžęs? Dabar už pinigų gali prisipirkti visko, tik nenusipirksi nei meilės, nei tikros užuojautos. Pinigai atidaro visas duris - tik ne į širdį. Gal ir gerai, kad ne viską pirksti? Gal tik šitaip sužinai, jog yra ir aukščiausias teisingumas, jog ne visad turtingiausias tas, kuris turtingas, o galingiausias tas, kuris galingas.

Kaip išmokyti gyventi nuolatos jaučiant, jog yra kažkas šalia tavęs (esi ne vienas, esi ir su kitais, ir dėl kitų). Gera, kai tavy keli gyvenimai: ant kūno jauti nešvarius elgetos skarmalus, jauti atsivėrusias vėžininko opas, nešioji praradusios sūnų motinos skausmą. Tai reiškia, jog patiri kažką panašaus į prie kryžiaus kalamo Kristaus kančią, nes aimanuoji ir verki drauge su aimanuojamčiais ir verkiančiais.

Ko vertas gyvenimas, kai gyventi lengva, kai vien tik džiaugsmo upės teka. Praryja malonumai žmogų, lieka vien jo pavidalas, vien skeletas be turinio. Kur godulys, ten ir pavydas, tuštybė, nemeilė. Sunku tikėti, kad ten dviasia sparnus išskleis. Godulys - devyniagalvis slibinas, ėdantis žmoniją. Kada atjos drąsusis jau-

nikaitis ir nukapos visas šito žmogėdros galvas? Jo apsėstas darosi baisus žmogus - vis nėra galo, vis negana ir negana: drabužių, mašinos, namo, aukso. Reikia vis ir reikia, dar ir dar - viso, kas naujausia, gražiausia, patogiausia. Nesvarbu, kad jau užtektų, kad kitas duonos kąsnio neturi. Ir dažniausiai kitų sąskaita. Dėl savo gero brolio susimuša su broliu, nebaigia bylinėjęsi vyrai su žmona. Tai artimi, o kas tarp tolimų? Šalia lūšnų dygsta ištaigingi rūmai, aptverti aukštom mūro sienom (nevalia nosies įkišti net uodui), visai nepažįstami apgauna senutę, pasisavina jos butą ir išveža į senelių namus. Kas per plotai, mauzoliejai kapuose! (Kas galingesnis, tas ir plačiau išsikerojęs). Ar reikalinga tai mirusiems? Šito reikia gyviesiems savo galybei ir puikybei paliudyti. Juk anksčiau užtekdamas mažyčio kauburėlio ir kuklaus kryželio.

Ne svetimi kirto ir tebekerta Lietuvos miškus (kad tik greičiau, kad tik daugiau, kad tik pirmi). Kerta ir širdies neskauda, ir rankos nenudžiūsta. Ir skuba, kad suspėtų ir laimėtų šitą žiaurų maratoną. Kerta ir išveža sunkvežimiais, ilgiausiais ešelonais. Išveža, parduoda, prisikemša kišenės ir nė kiek širdies neskauda. Nesvarbu, kad vaikai ir anūkai nebegalės džiaugtis siūruojančiomis eglėmis, paukščių giesmėmis. Kažkam tyliai pritariant, jie spjauna ant pačios Lietuvos širdies.

Ne svetimi teršia ežerus ir upes. Žino, kad mūsų ežerai ir upės, o teršia. Išveža šiukšles iš savo kiemo į miškus ir palieka. (Ta ne mano teritorija.) Betgi Lietuva tai tavo. Kitos Tėvynės, kaip ir motinos kitos, jau neturėsi. Savininkiška, vilkiška moralė - jai visai nesvarbu, kas už jos valdų. Tegul mušasi, pjaunasi, kariasi ... Tegu pūsta šiukšlės, skleidžia kvapą. Tegu... Jai kito žmogaus gyvenimas, Lietuva - svetimas laukas.

Ne svetimi turi ateiti į politiką, o pasišventėliai, sergantys gerumo liga, kuriems abejingumas - nepažįstamas svečias. Visiems blogai, kai į ją veržiasi žmonės, ištroškę sau garbės ir gerovės, garsiai ir daug šnekantys, kritikuojan-

ty, o tai mažai tepadarantys. Lietuvai jau atsidobdo garsūs šūkiai, deklaracijos, nesibaigianti kova dėl valdžios, rietenos, afišuojamas patriotizmas. Politikas turėtų būti panašus į riterį, narsiai kapojantį usnis ir dilgėles visur, kur tik jos auga. Jei negali dėl idėjos lipt ant kryžiaus, nepretenduok stovėti kitų priešaky. Ar ne taip Kristus mokė, ar ne taip uždegė savo pavyzdžiu? Jis ėjo, dovanodamas akims šviesą, kūnui sveikatą, širdžiai pasitikėjimą. Jis pasauliui parodė, kad aukojimasis - aukščiausioji laimė. Ir politiko asmeny esam išsiilgę aukos žmogaus.

Kol vaikščioju po šitą pakalnę, man ne vis tiek, kad neklaužados išdaužė vienišos senutės langą, o ta puldinėja į visas puses, aimanuoja, skundžiasi, ieško stiklo ir žmogaus, kuris įstiklintų. O vėžiu sergantis kaimynas Antanas guli vasarą pašalėj ir taip tyliai, graudžiai gęsta, nyksta, pasišalina. Bet vis dar žiūri į vėjo plevenamas žilvičių šakas, dangumi plaukiančius debesis. Aš niekuo negaliu padėt, niekuo, tačiau ir negalvot negaliu: miršta žmogus, nors keikūnas, girtuoklis. Nežmoniškai liūdna ir dėl to, kad taip nelauktai žemišką pastogę palikto kita kaimynė. Būdavo, sėdi ant suolo, kojos ištinusios kaip pagalvės. Ir vis nesustoja kalbėjusi apie mirusį vyrą ir sūnų - taip jai ilgu. Buvo žmogus ir nebėr, ir kažko trūksta. Ir skauda.

Kai kenti kitą apsikabinę, kaip viščiukas išsikali iš egoizmo lukšto, išsineri kaip gyvatė iš savo kailio, išsilaisvini iš prigimties kalėjimo. Tampi laisvas. Taip, laisvas, nesupančiotas godulio, puikybės. Nors retkarčiais tampi kitu žmogumi. Ir tada pamatai kažką svarbiau negu ligi šiolei. Jeigu plėšo dangų čečėnės motinos rau-

da, ji tada plėšo ir tavo širdį. Jeigu Afrikoj išbado miršta vaikai, ir tu tarytum miršti. Jeigu skęstantys Moravijos žmonės ketvirtame aukšte mosuoja raudonomis vėliavomis, ir tu mosuoji.

Gražiausias dorumo pavyzdys - senovinis Lietuvos kaimas, kur savas buvo atklystantis elgeta, vargšas grytelninkas, beglobis našlaitis, suvargusi našlė. Visiems jiems reikėjo bent trupinio dėmesio. Tu esi sveikas, sotus, tai privaliai pamatyti, sušelpť ir kitą, kuriam likimas kažko pagailėjo. Matyt, pats Dievas pirštu parodėdavo tą, kuriam reikia pagalbos, taip išbandydamas. Pasirūpint vargstančiais buvo kaip nerašytas, nuo seno galiojantis įstatymas. Elgetai atpjauti duonos riekę, lašinių bryzą, našlei suvežti šieną, suarti lauką, našlaitį priglausti, neturtėlį palaidoti - taip buvo priimta, taip reikėjo.

Ką daryti šiandien, kai dažnai svarbiausias asmuo - aš (manęs, man, mane..., mes, mūsų, mums, mus...)? Gal vis dėlto per daug nusiiminti neverta, nūdienos padangė nėra visa tamsi, nes dar po mūsų nuodėmingąją žemelę vaikšto meilės apaštalai. Yra, dar yra, kas pasirūpina šiukšlynų, stoties vaikais, kas nuprausia, pavalgydina valkatas. Paprasta kaimo moteris po savo meilės sparnu glaudžia, šildo dešimtis našlaičių. Ir džiaugiasi suradusi dar vieną pamestinuką, nes dar vienas turės namus, pastogę. Gražiai ją pavadino Lietuvos motinų Motina. Gal dėl jos, dėl kitų, besiaukojančių, artimą labiau mylinčių nei save, būtis darosi šviesenė, norisi bent kažką nuveikti gero dėl kitų ir tikėtis, jog kada nors Lietuva bus vienas laukas, o visi mes vienos, lietuvių, partijos nariai, apkabinę vieną Motiną - Tėvynę.

Išpuikimas susideda iš pernelyg aukštos nuomonės apie save ir pernelyg žemos apie kitus.

M. de Montenis

„JIE TIK BUVO ŠALIA“

A. Saulaitis SJ

“Noriu, būk švarus!” - tarė Jėzus (Mt 8,3). “Pamatęs, kad išgijo, sugrįžo atgal, balsu šlovindamas Dievą” (Lk 17,5).

Jėzaus laikais raupsuotieji buvo išskiriami nuo Dievo tautos ir atitolinami nuo gyvenviečių. Užkrečiamoji liga anksčiau gąsdino ir šio šimtmečio žmones panašiai kaip AIDS liga šiandienius. Išgydytajam Jėzus grąžino sveikatą ir savigarbą bei pagarbą žmonių visuomenėje.

Havajiečiai savo melodinga kalba raupsus vadina “atskiriančiąja liga”, nes prieš pusantro šimto metų pradėta Havajų karalystės raupsais sergančius gyventojus išplėšti iš mokyklos, darbo ar namų ir siųsti į Molokai salą. Toks atskyrimas nuo šeimos bei šeimynos dar skaudesnis Ramiojo vandenyno salynų kultūroje, kurioje net ir svetimas senelis, vaikas ar benamis be jokių klausimų ir abejonės nuo amžių priimamas į namus bei šeimą, kurion pro duris atėjo, o ligonys slaugyti pačioje šeimoje.

Molokai sala pereito šimtmečio paskutiniajame ketvirtyje išgarsėjo, kai žurnalistai jautriai atsiliepė į laikinai talkinti atvykusio paprastą belgo kunigo ryžtą likti Kaluapapa slėnio tūkstantinėje raupsuotų kolonijoje. Joseph de Veuster (g. 1840), labiau pasauliui pažįstamas Tėvo Damijono vardu ir neseniai paskelbtas palaimintuoju, po 16 m. tarnybos mirė raupsais 1889 m. Kiek mažiau išgarsėjo 38 m. raupsuotų saloje dirbusi Sesuo Marianne Cope (arba Kopp), gimusi Vokietijos Heppenheime (6 km nuo Vasario 16 gimnazijos vietos), užaugusi JAV, 1918 m. mirusi 80-ties metų amžiaus. (Šių pavyzdžių įkvėptos į Havajus iš Lietuvos nukeliavo dvi vienuolės; viena mirusi, o Sesuo

Seraphina Maziliauskaitė tebesisieloja ir tebedirba salyne),

Neseniai Molokai salos iškyšulyje arba tarpas tarp didžiulio ir mažesnio ugniakalnio tapo JAV parkų tarnybos globojama vietovė, kurią kasmet aplanko apie 10.000 svečių. Kai turistus, kuriuos tiksliau reikėtų pavadinti maldininkais, vedžioja vienas saloje likusių raupsuotųjų, pasakojimas apie Tėvą Damijoną ir Motiną Marijoną girdimas ne kaip senovinė istorija, o kaip žodis apie žmonių širdyse gyvus asmenis, kuriuos manytum už trobelės, bažnyčioje ar stovinčiųjų prie pajūrio sutiksiąs.

Atsisėdęs prie Tėvo Damijono statytos bažnytėlės laiptelių, atkeliavusių palydovas apie abu mylimus raupsuotųjų bičiulius pakartotinai tuos pačius sakinius kartoja, lyg norėdamas klausytojų širdyse įsėti (gal ir “įkalti”), ką tų dviejų gyvenimas moko ir ką jie tuomet nepagydomos ligos ištiktiesiems reiškia. “T. Damijonas jokio stebuklo nepadarė ir knygos neparašė, jis tik buvo šalia”. “Motina Marijona nei vieno Hanseno liga sergančio neišgydė; ji tik buvo šalia”. Aiškintojas įsakmiai prideda, “buvo šalia, kaip Jėzus”.

Labai įdomu, kad nuo septynerių metų amžiaus raupsais sergančių tėvų globoje gyvenęs senelis nesustojo ties Jėzaus stebuklingu raupsuotųjų išgydymu, o suvokė Jėzaus laikyseną ligonių (kaip ir nusidėjusiųjų) atžvilgiu kaip buvimą greta, šalia, su jais, jų pusėje. Kaip visiems žinoma, vieną šventadienį T. Damijonas į savo parapiją prabilo: “Mes, raupsuotieji...”.

Motina Marijona niekad nesusirgo - ir jos vienuolijos prancišketės per visus tuos dešimt-

mečius niekas neužsikrėtė (tai buvo Dievui jos prašymas). Prieš T. Damijoną kiti kunigai jau buvo po dvi savaites ar progai pasitaikius Molokai salos tikinčiuosius (katalikų būdavo mažuma) aptarnavę, jį sekė eilė kapelionų kaip ir kitų tikybų dvasininkų. Jie visi “buvo šalia”, o Motinos Marijonos įnašas turėjo dar išskirtinį atspalvį.

Kai Havajų karalystės, o prijungus salyną prie JAV, Sveikatos tarnybos griežti nuostatai ant susirgusio šeimos uždėjo dėmę, raupsuotąjį (tuometinės medicinos supratimu) kietai atskyrę nuo šeimos ir visuomenės, Motina Marijona žinojo tą patį, ką Jėzus, pažindamas žmogaus širdį. Jai rūpėjo su kiekvienu Kaluapapos gyvenotoju nuo mažiausio vaikelio ligi močiutės elgtis kaip su žmogumi, atstatyti savigarbą, savivertę ir pagarbą gyvenamojo aplinkoje; tai galima būtų pavadinti - gydyti širdis. Jos elgsena su mirštančiais buvo Motinos Teresės ir modernaus “hospice” sąjūdžio pradininkė: būti šalia, sudaryti kuo patogesnes sąlygas.

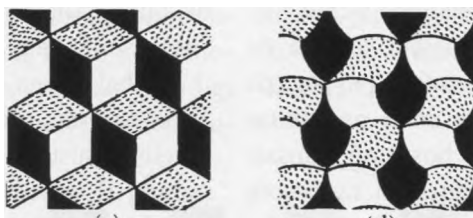
Prieš 1944 m. atrastus vaistus raupsai buvo kaip mirties bausmė - ligoonio likimas aiškus ir neišvengiamas. Tiek Tėvas Damijonas, tiek Motina Marijona buvo šalia - per visą savo globotinių gyvenimą, šalia mirties valandą, kai pajūrio kapeliuose laidoja - šalia. Senosios nuotraukos mažajame muziejuje ir knygoje rodo mokinių orkestrą, sporto būrelius, šventes, eisenas - ir visur Molokai salos gyventojai

tvarkingai apsirengę (jaunesni - aprengti), užimti, susigyvenę. Tai buvo žmogaus vertės ir garbės Dievo bei žmonių akyse ženklas ir išraiška.

Išsamesni Molokai salos skaudūs (ir neretai nepateisinamai kieti) išgyvenimai, svarbiųjų veikėjų (buvusių raupsuotų pusėje ir jiems neteisingų) gyvenimai, pačios salos, Hanseno ligos ir kiti duomenys randami knygoje arba matomi turistiniuose arba meniniuose filmuose. Kaip ir su kitomis žymiomis pasaulio vietomis ar svarbių asmenų gyvenvietėmis, žmonės ieško progų ir galimybių aplankyti ir iš arti pajusti vietos dvasią ir (šiuo atveju labai) gyvą istoriją - žmogaus patirtį.

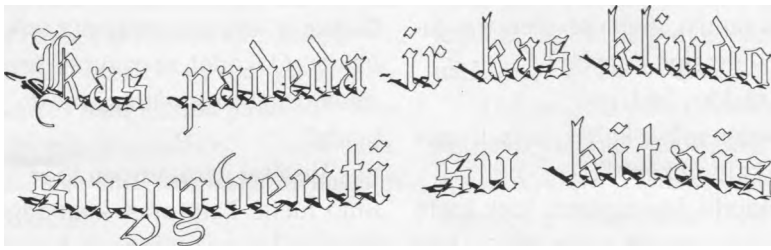
Išpūdinga ir kiek gąsdinanti siauru takeliu stačia 800 metrų kalno atkriauše kelionė mulais ar pėsčiomis, žavingi havajietiški pajūriai, augmenija, istoriniai pastatai bei vietos (ugniakalnio dauboje ežerėlis, ilgas aplinkės kapinynas, senosios havajiečių tikybos alkos bei gyvenvietės, aukščiausia pasaulyje pajūrio uola).

Maldininkui ne mažiau išpūdingas čia tarp raupsuotųjų dirbusių gyvasis palikimais, įgyvendinęs Jėzaus Kristaus Evangeliją labai skirtingose sąlygose, bet tuo pačiu būdu - būti šalia vargstančiųjų. Kai raupsuotasis taria žodį Tėvas (Damijonas) ar Motina (Marijona) ar Brolis (Joseph Dutton), girdimas ne įprastinis to luomo vienuolių ar dvasininko pavadinimas, bet tų žodžių prasmė.

Pavyduolis nuiudęs arba dėl to, kad jį patį ištiko nelaimė, arba dėl to, kad kažkam kitam pavyko.

B. Bionas

Stasė Yalužienė

Paprasčiausia būtų gyvenimą palyginti su laiko atkarpėle, mūsų vadinama para. Naktis, kartais tamsių tamsiausia, vėjuota, lietinga, baugi, bet viską nugali rytas. Šviesoje daug kas atrodo kitaip: dingsta baimė, žmonių laukia darbas, pradeda rūkti namų kaminai, šiluma užtvindo kambarius, vaikai po pusryčių išskuba į mokyklą.

Kai mūsų paklausia, kas padeda ir kas kliudo sugyventi su kitais, kartais norisi tik numoti ranka: “Kas čia ką bepadės, kai žmogus žmogaus nebemyli ir negerbia!”

Ir viskas ima atrodyti, kaip ta anksčiau paminėta naktis. Prisimeni, kokius neatlaidžius valdininkus esi sutikęs, kaip jie suniekino tavo nesiorientavimą tvarkant tau neįprastą reikalą. Galvojai, kuo greičiau palikti tokį žmogų, nenorėjusį tavęs suprasti ir padėti, bet apsimetei, kad nepastebi nemandagaus, susierzinusio jo balso ir dar kartą klausei, prašei paaiškinti, atsiprašei, kad trukdai. Ir niekada nesužinojai, gal tas žmogus tada turėjo didesnių nemalonumų, negu tu pats? Tik išėjai nurimęs, kad neatsiliepei pykčiu į pyktį, kad negrasinai pasiskųsiąs jo viršininkui ir netrinktelėjai durimis. Dar kurį laiką nenurimai, galvodamas, kad tokiu savo nuolaidumu gal tik gadini kitą žmogų, gal negerbi savęs, bet kartu atrodė, kad kažką ir laimėjai savo susitvardymu.

Kartais jauti, kad iš ryto sugadintą savo nuotaiką gali kaip juodą vėliavą nešti per visą dieną ir ne vienam sutiktam sugadinti jo nuotaiką.

Pirmausia, aišku, kentės mūsų artimieji. Nes taip jau yra, kad išeidami į gatvę tarsi kaukę užsidėdami, linksmesnę, mandagesnę, kantresnę veido išraišką. Gal bijome atvirumo,

bijome, kad nebūsime suprasti? O gal einant gatve ir maloniai sveikinantys galvojame, kad šitie žmonės tikrai malonūs man, nes niekada manęs neįžeidė, todėl turiu atsilyginti tuo pačiu. Net patys nepastebime, kad viduje jaučiame poreikį keršyti savo artimam. Tam, kuris šalia, kurio net balso kartais nebegalime pakęsti, nes kaltiname dėl savo gyvenimo nesėkmių. O jeigu galėtume save pasekti, kaip koks pasamdytas seklys, net nepatikėtume, kaip pamirštame savo artimą, gailime gero žodžio ir užuojautos! Kaip su ku save apkaltinti egoizmu! O tik reikėtų savęs paklausti, kodėl kiekvienas šalia mūsų negali iš mūsų tikėtis, kad paskirtume jam dalelę savo laiko, dėmesio, globos, materialios paramos? Ar mes patys galime gyventi be to?

Per savo gyvenimo patirtį ir kentėjimus galėtume priartėti ir prie kitų pažinimo, jeigu neužsidarytume savyje kaip futliare, slėpdamiesi nuo šalto, abejingo, silpnesnį triuškinančio pasaulio. Reikėtų mokytis atsitraukti valandėlei į save, pasvarstymui, sprendimo priėmimui. Ar gyvenimas toks, koks parodomas koviniuose filmuose, fantastiniuose romanuose ir žiauriuose pasakose vaikams? Juk šalia mūsų tyliai auga žolė, veda vaisius sodas, teka ir leidžiasi nepavargstanti saulė ir lyja ramus lietus. Ar būtina žmogui agresyvi nuotaika, jei šiandien nereikia gintis ir gelbėtis? Juk būna ramių dienų ir gamtoje, ir žmogaus dvasioje. Gal tokios dienos skirtos kūrybai? Kažką padaryti naudingo ir gražaus sau ir kitiems. Gal paaiškinti apie gamtos grožį ir jos kūrybines galias vaikui, kuris tavimi tiki?

Dieве, kodėl turiu blaškytis kaip sužeistas žvėris, kažkam pavydėdamas, bijodamas kažko

netekti, norėdamas susikaupti kuo daugiau turto, jei galiu dirbti ramiai, diena po dienos eidamas į savo tikslą - dvasinę ramybę?

Ir prisimeni maldos žodžius:

“Ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams”.

Ir pasidaro graudu, kai supranti, kiek kartų nuskriaudei savo artimą iš nežinojimo, kad darai jam bloga, nes ne visada lengva atskirti melą nuo tiesos. Galvojai, kad tai jo kaltė, o gal judu niekada nebuvote priešai, tik abejingi vienas kito gyvenimui? O kaip pažinti žmogų be atvirumo, be noro suprasti ir išklausyti? O kartais reikia ir patylėti, nebrukti savo patarimo, jei kenčiantis dar nesuprato savo padėties ir situacijos. Gal tik priminti, kad gali tavimi pasitikėti? Kiek daug žmonių sunkias valandas iškenčia savyje, tylomis, padedant maldai! O kartu sukalbėtas rožančius ar litanija ir šeimos ratelį glaudesniu padaro. Vyresnieji tokias valandėles dar iš prieškario laikų prisimena kaip šeimos narių tarpusavio santarvės pasireiškimą.

Kartais liūdime dėl to, kad mūsų nebemyli, bet gėstant ir paskutinei sugyvenimo vilčiai reikėtų dar prieiti prie žmogaus, uždėti ranką ant peties, nusišypsoti, pasiūlyti pailsėti, pasi-vaikščioti ar kažką gero, kartu pragyvento, prisiminti.

Mūsų žodžiai kaip teptukai dažo mūsų gyvenimo paveikslą. Jeigu gamtoje nėra juodos spalvos, kodėl tokie nepajėgūs tą spalvą ištrinti iš savo gyvenimo? Per daug įsiskaudėjo žaizdos. Per visą žmonijos istoriją. Karų neteisybių, pasipūtimo ir pažeminimo ženklai sunkiai ištrinami. Bet argi dangaus pakraštys kasdien tai šen, tai ten, kažkam nepašviesėja? Tai sužinome apie gyvenimą, paaukotą vargšų globai, tai turtoolio paaukoti pinigai kažką sušildė, tai ligonių aplankymas, tai šventės suorganizavimas našlaičiams. O kiek laisvės - gerumo pasireiškimui kiekvienoje šeimoje!

Pasisveikina su tavim iš ryto, ir, atrodo, apsidžiaugia, kad naują dieną pradėjai sveikas. Pakalbini, pagiri kūdikį, ir vaiko motinos veidas

nušvinta. Pastebi šeimos vyro sutaisytą buitinių daiktą, ir žmogus pasijunta reikalingas ir sugėbant. O kodėl nepagyrus šeiminių pagaminto valgio, rūpestingai ruošto gal ne vieną valandą?

Visa tai gera, vardan to ir gyvename, ir artimo meilė kaip oras, kaip vanduo reikalinga, ypač vaikams, seniems ir ligoniams. Bet kartu kiekvienas esame ir skaudžiai pamokyti ir savo tėvų, ir savo gyvenimo draugo, neretai ir savo didelių vaikų. Pamokyti abejingumo, šiurkštumo, užmiršimo, taip, kad mūsų širdis užsivėrė, slėpdama tai, ką ji turi gražiausia - pasitikėjimą artimu.

Gal kažkas mūsų patirtį suprato kaip patarimą, kaip siūlymą keistis, kaip pastangas nukreipti iš pasirinkto kelio? Atrodo, kad nebemiela bendrauti nei su tėvu, nei su motina, nes jie nesugeba matyti tave didelį ir savarankišką. Vaikai tėvų namuose buvusią drausmę nesunkiai pavadina varžančiomis grandinėmis. Kartais pasmerkia tėvus, kad jie nesuteikia pasitvirtinčio gyvenimo. Vaikai skuba plačiai atlapoti tėvų namų duris ir peržengti slenkstį į pasaulį, teigdami, kad už nugaros pasilieka senas, slėgiantis, neberekalingas prisiminti pasaulis, o priekyje - saulėtos lygumos, kur esi laukiamas.

Ir neatsigręžia atgal pažvelgti, kur senas tėvas rymo kaip Rūpintojėlis, pasirėmęs ranka, o motina skarelės kampu šluosto veido raukšlėmis tekančias ašaras.

Dabar tykiuose, be vaikų namuose bus daug galvojama, kodėl vaikai nepastebėjo tėvų meilės, ir daug kas bus suprasta. O vaikai sugrįš, palyginę pasaulio dviasią su tėvų namais, sugrįš taip pat daug ką supratę, jeigu bus kur sugrįžti...

Taip žmogus atranda atgailą, taip atranda žmogų šalia savęs, taip guodžiamas kitų ir pats tampa ramsčiu savo artimui. Ir vaikas tarnauja santarvei: ir žinojimas, ir malda, ir kentėjimas, ir kasdieninis žodis, ištariamas taip, kaip patys jį norėtume išgirsti ištartą mums.

Eina metai, keičiasi valdžia, įvykiai, bet

gėris ir blogis, kad ir maskuodamiesi naujais aprėdais, seka žmogų iš paskos kaip sekęs.

Yra posakis: “Pradėti gyvenimą iš pradžios”. Perfrazavus būtų galima pasakyti: “Pradėti kovą su blogiu iš pradžios”. Svarbiausia, dėl vaikų, kurie yra smalsūs, imlūs ir kasdien klausinėja: “Kodėl?”

Neužtenka jiems sužinoti, kad yra gyvoji ir negyvoji gamta, ir žmogus, galintis statyti ir griauti. Kuo anksčiau reikėtų sužinoti, kad žmogus ne tik naudojasi gamtos teikiamomis gėrybėmis, bet ir privalo viską globoti pagal savo jėgas. Tai - ne nauja. Argi vyresnieji neprisimena iš savo vaikystės tėvų pamokymų? Neimk - ne tavo. Nelaužk - medeliui skauda. Netrukdyk bitutei dirbti. Neliesk paukštelio lizdelio. Neskink nepribrendusio obuolio. Nebraidyk po javus. Kai jau iki kelerių metų tai įsisavinai, sekė kiti pamokymai. Sužinojai, kad niekur nebūsi vienas: yra visur esantis Dievas. Jau ne vien tėvai aiškino, bet ir katekizmas, ir mokytojai, ir knygelės, mokančios gerbti save, padėti nelaimėje draugai ir pagarbiai žiūrėti į suaugusius, daugiau žinančius ir galinčius mažam patarti. Ir atrodo, kad tiek ne daug tetrūko, ir ramybė lietuvių širdyje būtų leidusi jam ramiai dirbti ir prasigyventi.

Bet karas, Karas sulaužė gyvenimus ir viltis. Kas paneigs, kad daugiausia nukentėjo tie, kurie tautai buvo reikalingiausi kaip šviesos nešėjai: mokslininkai, dvasininkai, meno žmonės, geriausi žemdirbiai ir daugelis kitų, turtingų savo meile Tėvynei.

Ir vėl reikia daug ką pradėti iš pradžios, o atmintis, tarsi takas į gimtus namus, daug kur užžėlę užmiršimo žole. O svarbiausia, kiek tų smalsiųjų yra jaunųjų tarpe, kuriuos domina jų tėvų praeities dvasia, tėvynės valstybingumo istorija ir supratimas, kad esi ne tik vienkartinis prekių naudotojas, bet ir kažką norintis naudingo padaryti pats.

Kol į gyvenimą bus žiūrima kaip į televizoriaus programą, o į darbą kaip į pasimaitinimo priemonę, žmonės piliečiais nesijaus. Juk buvo

daug gražių šūkių iki šiol, bet “darbas” ir “tikėjimas” ar tik ne patys reikšmingiausi žodžiai juose?

Gal pradžia mūsų dvasios sveikimo reikėtų laikyti ir tai, kad vaikas, kelias valandas praleidęs mokykloje, teigiamoje moralinėje aplinkoje, sugrįžęs į nusigėrusių tėvų namus, pagalvos, kad po nakties jo vėl laukia mokykla, kur mokytoja jo niekam neleis skriausti?

Gal pradžia, kai sužinai, kad yra ne tik valstybės, bet ir Dievo įstatymai, kurie nurodo, ko reikia gyvenime vengti, kad nebūtum baudžiamas?

Negi niekas nebegali sudominti ne iš vargo miestuose elgetaujančių vaikų? O kokios sunkios pareigos dirbantiems su našlaičiais, kurie trokšta, kad kažkas juos pamiltų, kaip mama ir tėtis!

Daugybę pradžios variantų galima sugalvoti ir prisiminti iš gyvenimo pavydžių, bet tai bus tik iliuzija, jei nebus žmonių, turinčių taurių tikslų, jei nebus lėšų ir visų dorų žmonių pritarimo.

O tie žmonės, - tai asmenybės, pasiaukojančios ir pačios nemažai kentėjusios, kuriems nereikia pradėti iš pradžios, jie gyveno ir dirbo nuosekliai, kasdien, suprasdami, kaip lengva įklimpti į purvą ir kaip sunku vėl būti švariam.

Juk yra daugybė ženklų, liudijančių, kad galime keltis iš dvasinio purvo, kad niekas nesišėbės atsivertimu, galime jau ir knygą susirasti apie tai, kas anksčiau buvo draudžiama sužinoti, ir viešai pakritikuoti, kas nepatiko.

Bet yra nesuderinamumas. Kenčiame nuo nepriteklių, lėtai statomi maldos namai, knygos ir laikraščiai brangūs, o mūsų laikas bėga, ir materialiai įsitvirtinti nepajėgiame.

Juk atsakyti už savo ir savo šeimą, jeigu net negali susigaudyti priimamuose valdžios įstatymuose, yra labai sunku. O jei jautiesi nereikalingas, kaip gali jaustis geras ir gabus?

Nesuderinamumas yra ir tarp spaudos turinio, televizoriaus laidų ir paprastų žmonių pasaulėžiūros, o tokių juk yra daugiausia.

Net kunigas bažnyčioje pamokslą pasako aukštu stiliumi ir parėjęs namo negali namiškiams paaiškinti, apie ką jis kalbėjo.

O taip norėtusi laidų ir straipsnių, artimesnių savam mąstymui ir atsakančių nors į kai kuriuos kankinančius klausimus.

Ir kalbasi paprasti žmonės tarpusavy, kad intelligentai jau tikrais europiečiais jaučiasi, o kadangi ir spaudą, ir televizorių valdo, tai mums, paprastiems, nieko kito ir nebelieka kaip savo kompanijoje kortuoti su degtinės buteliu ant stalo.

O kur tas suderinamumas tarp matomų televizoriuje ir iš parduotuvės su batonu ir duonos kepaliku grįžtančios, guminiiais batais apsiavusios?

Juk ne vien močiutės, prieškario dienas gražiai prisimenančios, Lietuvoje gyvena? Yra jaunos mamos, tikinčios, kai vaikai ūgtels, dar į teatrą, koncertą nueiti, bibliotekos skaitykloje pasėdėti.

Kur tos valandėlės televizoriuje, tie straipsniai laikraščiuose, kad žurnalistai pasikalbėtų ir apie kasdieninį gyvenimą, ir šventes, ir paprasto žmogaus gyvenimą liečiančius klausimus.

Ne tik kino filmuose artistai savo rolėse varomi iš proto, vaidinant siaubūnus, nukrypėlius nuo normos, kraštutinumo žmones, bet ir publicistinėse laidose ieškoma temų, neaktualių daugumai žiūrovų. Vaikomasi efekto, nuotykių, maksimalizmo. Vieni sako, kad tai amerikoniško atspindžiai, kiti, kad tai dabartinės kultūros požymiai, o dar kiti prideda - pasaulio galo artėjimo reiškiniai.

Ir, atrodo, užmirštama, kad šalia smalsiomis akimis vaikšto mūsų vaikai. Daugeliui tėvų nerūpi tos raidelės, įrašytos televizoriaus rodomo filmo kampe. Tai iš kambario kampo, tai pro praviras duris į ekraną žiūri išplėstos vaiko

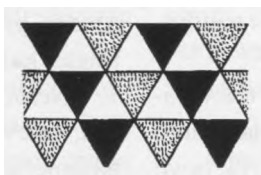
akys. Tai, kas siūloma tėvams, žiūri ir vaikai, nes vaikų auginimo dienotvarkės betvarkėse šeimose nesilaikoma. Nejaučiama žala. Jau kelerių metų vaikas žino filmų siaubūnų vardus. O kam šitai naudinga? Seniau sakydavo: "Už pinigus ir velnias šoka". Radiacija, kaip ir moralinis užkratas, iš pradžių veikia neskausmingai, bet vėliau sugriauna visus mūsų gyvenimo tikslus.

Ir nėra čia nekaltų, kad nemokame sugyventi, nenorime laikytis santarvės dėsnių ir nepadaramė to, ką kiekvienas pagal savo supratimą galėtume.

Tik maži vaikai dar nori būti geri, myli šalia esančius ir dažnai klausinėja: Kas čia? Kodėl? Draugiškas dialogas tarp suaugusių greit neužsimegs, ne vienoje plokštumoje gyvename: vieną praeitis Sibiro sniegynuose gramzdino, kitą prie raudonu aksomu apdengto stalo sodino. Bet yra jauna inteligentija, ir jų paklauskime: ar padeda tas, ką matome ir girdime, sugyventi vieniems su kitais? Ar tai, ką išsakome mes, išgirsta pasaulis? O gal jis nori, kad mes, kaip neturintys ką papasakoti ir parodyti, tik klausytume ir žiūrėtume į juos filmuose, parody salėse ir politikoje?

Sako, Babelio bokštas sugriuvo todėl, kad jo statytojai kalbėjosi įvairiomis kalbomis ir negalėjo vienas kito suprasti. Pas mus statomi naujo gyvenimo pamatai. Neduok, Dieve, kad pasikartotų tai, kas buvo Babelio bokšto statymo laikais. Todėl leiskime savo vaikams mus trukdyti su savo klausimais: Kas čia? Kodėl? Tie klausimai - kaip kontrolieriaus pastabi akis.

Jeigu didžioji tėvynės statyba - demokrati-ja pradės augti ant teisingai paklotų pamatų, tai ir pradės mums aiškėti, kas padeda ir kas kliudo sugyventi tarpusavyje ir su kitais.

Apkalbos

Stanislovas Giedra

Kaip atsiranda apkalbos

Nuo seno žmonėms reikėdavo atpirkimo ožio, ir tuomet atsirasdavo gandai, kad čigonai grobia vaikus, o nepažįstamas žmogus gali turėti blogą akį ir nužiūrėti kūdikį ar gyvulį. Atokiau nuo kitų gyvenusios vienišos moterys buvo apkalbamos raganavimu, o atsiskyrėlius ir klajoklius visada gaubė apkalbų šydas.

Žmonių neišmanymas, įtarumas, proto ribotumas gimdė apkalbas. Ožiui būdavo priskiriamos demoniškos savybės, o juodas kates degindavo ant laužo, įtariant ryšiais su piktomis dvasiomis.

Apkalbų pavyzdžių randame ir mūsų tautosakoje. Ypač jų daug lietuvių liaudies pasakose. Taip pikta pamotė apkalba savo podukrą, pavyduolis prievaizdas apkalba pirklio žmoną, nedori vyresnieji broliai apkalba jaunesnįjį.

Daugiausiai apkalbos suklesti įvairių kataklizmų metu. Revoliucijos, perversmai, teroras - geriausia dirva joms suvežti. Palankios sąlygos apkalboms plisti yra ten, kur žmonės jaučia diskomfortą, nepatvarumą. Iš tokios aplinkos atsiranda daugiausiai piktų, žmogaus orumą žeminančių apkalbų. Tačiau tai nereiškia, kad ir tvirtoje saugioje bendruomenėje joms nėra vietos. Keisčiausia, kad net solidūs, išsilavinę žmonės dažnai pasiduoda apkalbų įtakai ir įvairiais būdais skatina jų plitimą. Mažo intelekto žmonėms taip pat būdinga ši yda, tik jie apkalba ne žymias asmenybes, o savo bendradarbius, kaimynus, giminaičius.

Tikriausiai teko sutikti žmonių, kurie su pasimėgavimu skleidžia nepagrįstus gandas. Jeigu jų paklaustume, kodėl jie apkalba kitus,

tie žmonės tikriausiai pasipiktintų, nes jiems atrodo, jog tai, ką jie yra iš kitų išgirdę arba patys savo vaizduote sukūrę, - gryna tiesa. Tokie žmonės, visai nesusimąstydami, platina apkalbas vien todėl, kad tai jiems malonu.

Zigmundas Froidas teigė, kad mūsų psichinis gyvenimas nuo pat kūdikystės vyksta pagal "malonumo principą" ir tik bręstant paklusta "realybės principui". Jo manymu, augantis vaikas suvokia, jog ne visada atvirai galima domėtis svetimu gyvenimu, kad egzistuoja tam tikros uždraustos zonos - pavyzdžiui, tėvų intymus gyvenimas. Ten, kur nevalia patekti ir sužinoti (gauti informacijos), galima sukurti savo vaizduotėje, prisifantazuoti. Šitoks nuo vaikystės išlikęs realybės pakeitimo įprotis, gali tapti reikšmingu ir tolimesniame gyvenime. Todėl apkalbos pelnytai gali būti priskiriamos prie netiesos sakymo atmainų. Krikščionišku požiūriu jos yra didelė nuodėmė.

Apkalbų tikslas

Žmonijos istorijos raidoje žinoma daug faktų, atskleidžiančių apkalbų tikslus. Biblijoje minimas atsitikimas, kai stabmeldė Putifaro žmona nori sugundyti dievobaimingą Juozapą, o kai šis nepasiduoda jos kėsłams, apkalba jį. Globalinės apkalbos skleidžiamos užkariaujant svetimas šalis. Visada buvo tvirtiname, kad jų gyventojai yra barbarai, nedori, klatingi. Baltieji, apkaltindami indėnus ir negrus žiaurumu, patys elgėsi labai žiauriai. Karo žygius į kitus kraštus visuomet lydėjo apgaulė, šmeižtas, apkalbos. Savo pačių nedorybėms pateisinti, buvo apkalbamos ištisos gentys, tautos. Hitleris ir Stalinas gudriai naudojo apkalbas savo siaubin-

gų idėjų realizavimui. Visur, kur reiškėsi blogis, įsitvirtinti jam padėdavo apkalbos.

Net jei apkalbos atrodo beveik nekaltos, savo esmė jos turi tam tikrą tikslą: pasipuikuoti savo pranašumu, pakenkti kieno nors prestižui, sužlugdyti kam nors karjerą. Viskas nukreipta į kitą žmogų: pajuokti, sumenkinti, pažeminti.

Ne veltui gyvūnams pasakose priskiriamos žmogiškos savybės. Jei jie mokėtų kalbėti, tikriausiai pateiktų nemažai apkalbų pavyzdžių. Dabar gi jų keistoje elgsenoje mes konstatuojame tik apgaulės elementus, tuo pačiu suvokdami, kad nuo apgaulės iki apkalbų - vienas žingsnis. Gegutė, padėjusi savo kiaušinį į svetimą lizdą, mokėdama kalbėti, rastų pasiteisinimą, kodėl ji taip daro, o lapė, ruošdamasi žygiui į vištidę, sugebėtų paaiškinti lapiukams, kokie nenaudėliai yra tie plunksnuotieji padarai.

Jei pabandytume detalizuoti dabartiniame gyvenime paplitusias apkalbas pagal tipus, tai jie būtų tokie - piktybiški ir lengvabūdiški. Prie pastarųjų galima priskirti tokias apkalbas, kurios platinamos įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis apie žinomų žmonių - dažniausiai tai būna artistai, menininkai - intymų gyvenimą, keistus pomėgius, šokiruojančias išdaigas. Ne visada tikėdami tuo, ką sužino, žmonės bendraminčių tarpe visgi nagrinėja paskelbtus gandus, tuo prisidėdami prie jų propagavimo. Kaip klasikinį pavyzdį čia galima pateikti princesės Dianos gyvenimo istoriją. Šiai apkalbų kategorijai priklauso ir buitinės apkalbos, kuriomis naudojasi draugai, pažįstami, kaimynai.

Tačiau nereikia manyti, kad tokios apkalbos yra visai nekaltos. Ir esmė ne tik ta, kad skleidžiama akivaizdi netiesa, bet kad apkalba žaloja patį jos skleidėją, skatindama egoistinius pranašumo jausmus, dorovinių principų praradimą. Iliuzinis pasitenkinimas savo paties išskirtinumu, stumia į neišspręstų problemų bedugnę, kur atpildas vienas - moralinis degradavimas.

Pačios žalingiausios ir pavojingiausios, kurios gali turėti labai neigiamas pasekmes, yra

Stovinti mergaitė.

Jonas Kelečius

piktybiškos apkalbos. Į jų pinkles patenka aukšto rango valdininkai, politikai, visuomeniniai veikėjai. Apkalbos skleidžiamos norint pakenkti apkalbamajam - sumenkinti jo vaidmenį, pašalinti iš veiklos. Tuo užsiima įvairios grupuotės, atskiri žmonių sluoksniai, norėdami kažką laimėti, turėti sau naudos. Toks reiškinys ypač pastebimas per įvairius rinkimus, kada pretendentai į siekiamą postą naudoja šį metodą prieš savo varžovus. Tais pačiais būdais vadovaujasi ir siauresniame rate, kai nepelnytai norima užimti aukštesnes pareigas.

Apibendrinant viską, kas buvo pasakyta, apkalbas, kokios jos bebūtų, verta priskirti prie pačių blogiausių žmogaus ydų, Apkalbėdami

kitus, mes tarsi išaukštiname save, pasiduodame puikybės pagundai. Taip kaimyninių valstybių gyventojai dažnai nepalankiai atsiliepia vieni prieš kitus, priskirdami jiems savo pačių neigiamas savybes. Kalbėdami su panieka apie kaimynus ar kitataučius, jie jaučiasi už juos geresni, pranašesni. Visada lengviau išjuokti kitus, nei šaipytis iš savo ribotumo.

Kaip apsisaugoti nuo apkalbų

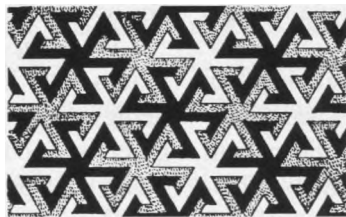
Netgi jei apkalbos atrodo visai nekaltos, žmogui, kuriam jos taikomos, kartais būna labai nemalonios - traumuoja psichiką, žeidžia jausmus, trikdo normalų gyvenimo ritmą. Neatsakingai paskleista apkalba ardo žmogaus saugumo būseną. Žinodami apkalbų prigimtį ir tikslus, galime efektyviau atsiriboti nuo jų. Yra įvairių būdų, kaip sumažinti apkalbų poveikį ar net jų visai išvengti. Pats veiksmingiausias - nepaisyti apkalbų. Tačiau tai ne visada įmanoma. Daug kas priklauso nuo žmogaus savybių, charakterio. Kartais taip atkakliai ir brutaliai bandoma paveikti, jog visai nekreipti į tai dėmesio beveik nebegalima. Taip ir norisi deramai atsikirsti. Bet čia slypi pavojus, nes tokiu veiksmu jūs tik padidintumėte apkalbų šansą, paskatintumėte jų skleidėją suabejoti jūsų nepažeidžiamumu. Žinodami, kad apkalbėdami žmonės jaučia malonumą, reikia įsisąmoninti, jog jie turi tam tikrų psichologinių problemų. Žiūrėkite į juos atlaidžiai, su užuojauta. Nereikia iš visų jėgų bandyti paneigti tai, kuo nesate kalti. Nėverta teisintis - būtų pirmoji taisyklė. Antroji

taisyklė - nekalbėkite viešai to, kas nepriimtina, nerodykite pabrėžtinai savo išskirtinumo. Būkite pakankamai santūrus.

Yra kategorija žmonių, apie kuriuos sakoma, kad prie jų apkalbos nelimpa. Jeigu savęs nepriskiriate prie tokių, pabandykite išsiaiškinti, kas jums trukdo būti panašiais į juos. Gilinkitės į save, atpažinkite savo ydas. Suprasdami, kad apkalbos nepastebimai veikia sąmonę, visų pirma turite tvardyti savo emocijas. Žmonės, kurie negali atsisipirti apkalboms, dažnai yra lengvai pažeidžiami.

Kai kuriems žmonėms spręsti apkalbų problemą padeda ironija. Yra net tokių, kurie patys sukuria apie savo gandus ir juos uoliai platina, suokalbiškai tardami: "Tu tik niekam nepasakok". Šitokios apkalbos tampa magiškomis, ir po kurio laiko apaugusios naujomis interpretacijomis ir sugrįžusios pas autorių nauju pavidalu, suteikia jam daug smagaus juoko.

Kaip reaguoti į apkalbas ir kokią apsisaugojimo būdą pasirinkti, jūsų pačių valioje, bet geriau vadovaukitės pagrindine taisykle - mažesnis tai nedomina, aš turiu savo nuomonę. Jokiu būdu nereikia įsivelti į apkalbų sukūrį, leisti kitiems pajusti, kad jos jus intriguoja ar žeidžia. Geriausiai apkalbas praleisti pro ausis, nesuteikiant joms jokios reikšmės. Ir tik išskirtiniais atvejais, kada apkalbamas kitas žmogus, turite moralinę teisę apkalbą skleidėją sugėdinti, priminti jam padarumo ribas. Šiaip jau į apkalbas žiūrėkite kaip į savotišką žaidimą, kuriame visada atsiras nugalėtojas. Ir juo turite būti jūs.

Pavydus žmogus yra nedėkingas žmogus, jis net neapkenčia tos šviesos, kuri jam šviečia ir šildo. Kaip rūdys naikina geležį, taip pavydas žmogų.

Autisthenes

Dievo karalystė

CHIARA LUBICH

"Teateinie tavo karalystė" (Mt 6,10)

Mes tuos žodžius kartojame savo gyvenime labai daug kartų, kada tik kalbame Tėve Mūsų maldą, kurią mus išmokė pats Jėzus. Jis iš tikrųjų ir atėjo paskelbti, kad Dievo karalystė yra arti.

Bet toji karalystė tai nėra kraštas, kuriame gyvename, ar kokia nors kita pasaulio šalis. Tai yra įvykis, kurio mes turime laukti, kada laiko pabaigoje Dievas apreikš savo viešpatavimą visai amžinybei, sunaikindamas blogio galybę ir iškilmingai paskelbdamas naują pasaulį.

Bet Dievas nelauks, kol kada nors bus priimta jo karalystė. Juk Jėzus, ateidamas į pasaulį, nugalėjo blogį savo kančia ir prisikėlimu, o nugalėdamas tą blogį savo kūnu, pradėjo naują viešpatavimą.

Todėl malda "Teateinie tavo karalystė" yra kaip patvirtinimas, kad jis pasitraukė iš šio pasaulio, o mes, laukdami jo karalystės atėjimo, turime gyventi labai veiksmingai.

Mes negalime tos maldos tarti, jei visuomet nesakome Dievui *taip*, tuo būdu vykdydami jo planą mums lyg savo. O jis savo planą turi ir visai žmonijai.

"Teateinie tavo karalystė".

O Dievas juk nori viešpatauti ne vien tik atskirame asmenyje, bet ir bendruomenėse: visuose mumyse. Tada įsigyvens tikras broliškumas ir žmonių vienybė, toji tikrovė, kurios Jėzus prašė Tėvo prieš mirdamas.

O kad galėtume paruošti kelią tai vienybei, mes privalome ją patys vykdyti visais įmanomais būdais, kad Dievas galėtų viešpatauti mūsų šeimose, darbovietėse, suėjimuose, mokyklose, universitetuose, politiškuose ir pilietiškuose susirinkimuose.

Tie nauji santykiai su Dievu ir tarpusavio žmonių, kuriuos Kristus atnešė žmonijai, nepa-

prastai liudys pasauliui, kad Dievo karalystė jau veikia, ir blogis gali būti nugalėtas.

Alfredas buvo žymus asmuo, kuris tragiškoje padėtyje išreiškė savo maldą ne vien tik aiškiais žodžiais bet ir elgesiu. Nors jis buvo vyriausias vedėjas prekyboje su 100 samdinių ir tarnautojų, bet buvo labai taurios asmenybės, jis išmoko priimti Dievo karalystę kaip vaikas.

Vieną rytą jis pabudo, sunkiai kvėpuodamas. Jis gavo skaudžią širdies ataką! Jam atrodė, jog liko tik kelios minutės gyventi. Nepaisant aštraus skausmo, jis pasiliko ramybėje ir jausdamas, kad mažai jėgų jam liko, tarė savo žmonai: "Juk Dievas ir tokius kentėjimus duoda iš meilės. O mes viską turime daryti, vykdydami jo valią, kitais žodžiais tariant, paklusdami jo karaliavimui. Nepaisant mano nepasisekimų, esu dėkingas Dievui už gyvenimą, kurį jis man davė". Po to jis kalbėjo savo dukteriai, ragindamas ją siekti savo gyvenime Dievo karalystės.

Ir jis tuoj buvo paimtas į ligoninę ir gavo rūpestingą medicinišką pagalbą nesiliaujančios priežiūros skyriuje. Nors kartais skausmai iškraipydavo jo veidą, jis nesiliovė šypsotis, rodydamas dvasišką ramybę ir džiaugsmą, kurie nėra iš šio pasaulio. Net ambulanso mediciniški pareigūnai tai pastebėjo. Vienas iš jų net pasakė, jog jis niekada nematė tokio veido išraiškos asmens tokiaame blogame stovyje.

Po kelių dienų Alfredo pavojus gyvybei praėjo, tada jis pradėjo su šypsena nuoširdžią draugystę su kitais aštuoniais ligoniais, kurie gulėjo su juo tame pačiame kambaryje, tą nuotaiką jiems perduodamas.

O grįžęs namo iš ligoninės, jis suprato, kad prieš išvykdydamas į ją ir atsisveikinęs su šiuo pasauliu tokiu, koksai jis buvo, dabar jį mato visiškai naują, kuriame jis turi viską daryti,

Koks turėtų būti šių dienų kunigas

(Jaunimo grupėje premijuotas straipsnis)

Martynas Lukoševičius

Praeitais metais aš įstojau į Vilniaus jėzuitų gimnaziją. Vasarą išlaikęs stojamuosius egzaminus, iškart buvau priimtas, tad nuo pat pradžių labai norėjau sužinoti, su kokiais žmonėmis kasdien man teks bendrauti.

Gimnazija yra išskirtinė tiek savo vidumi, tiek ir išore. Tai turbūt vienas gražiausių pastatų Vilniaus senamiestyje: keturių aukštų namas, nudažytas šviesia spalva, kuri kiekvieną maloniai nuteikia. Įėjęs pro aukštus medinius vartus, kieme pamatai angelą, žvelgiantį į gimnaziją, susidomėjusį, kas ten vyksta. Ši skulptūra buvo pašventinta per 1977/1998 mokslo metų rugsėjo iškilmes. Įžengus į vidų, ir moksleivį, ir mokytoją pasitinka be galo įspūdinga dailininko A. Kmieliausko freska: centre stovi spinduliuojantis jaunuolis, kairiąja ranka atsivertęs didžiulę knygą, o dešiniąją pakėlęs, lyg aiškindamas dieviškąsias bei žemiškąsias tiesas, aplink jį žmonių minia, kurioje garsūs mokslo vyrai, įsteigę universitetą ir jame profesoriavę. Koridorių ir klasių sienos baltos, tik viduryje kryžius - visa tai kasdien primena, kokiaje gimnazijoje esi ir ko iš tavęs čia reikalaujama.

Kiekvieną ketvirtadienį mano klasė eina į Mišiais Šv. Kazimiero bažnyčioje. Jas dažniausiai

laiko kapelionas Algimantas Gudaitis, skaitinius skaito mokiniai, jie ir gieda, bet maloniausia - pasiklausyti gražaus istorijos mokytojos balso.

Pirmą kartą man nuėjus į tokias Mišias ir pamąčius kapelioną, pasirodė, kad jis niekuo neišsiskiriantis iš kitų kunigų, kurių pareiga - tik atlikti apeigas bažnyčioje, bet vėliau mokykloje pamąčiau dureles su užrašu "Kapelionas". Susidomėjau, ką jis čia dar gali veikti, o po kurio laiko supratau, kad jis yra vyresnysis moksleivių draugas, jiems padedantis, pagelbėjantis ir pamokantis.

Arčiau su juo susitikau visai netikėtai. Viena dieną mes, berniukai, pavėlavome iš kūno kultūros pamokos į lietuvių kalbą. Mokytoja buvo nauja, todėl nediršome jos trukdyti. O pro šalį kaip tik ėjo kapelionas... Jis buvo paprašytas pakalbėti su mokytoja ir paaiškinti mūsų pavėlavimo priežastį. Įėjęs į klasę, jis atsiprašė kartu su mumis, o mokytoja iš nuostabos nepratarė nė žodžio. Nuo to karto mes, susitikę su kapelionu, ėmėme spausti vienas kitam ranką.

Man atmintin įstrigo praeito pavasario ekskursija per Žemaitiją iki Baltijos jūros. Keli mokytojai gavo autobusą ir tuojau ėmė rinkti norinčius keliauti. Aš su draugais, nieko nelaukdami, užsirašėme ir jau sutartą rytą anksčiausiai laukėme išvykos. Visi lyg jau ir susirinko, tik kažko trūksta. Ogi žiūrim - ateina vienas toks su kuprine ant pečių ir pintą skrybėlę užsidėjęs. Tai kapelionas. Visi nustebę spoksojome į jį, niekada nesitikėję jį tokį išvysti. Vėliau, jau važiuodami, kiekvienas norėjome užsidėti tą pintą skrybėlę, anot paties kapeliono, pirkta Jeruzalėje. Kas tik ją užsidėdavo, buvo didžiai gerbiamas, todėl aš, grįžęs namo, po savaitės panašią nusipirkau turguje.

Prisimenu tos kelionės rytą Šiauliuose, kada kapelionas laikė šv. Mišias mažoje jėzuitų bažnytelėje. Visi po kelionės alpstame miegu, bet keliams, nes žinome, kad Mišių praleisti negalima. O

vykdydamas tik Dievo valią. Tada jis pajuto, jog neabejotinai ir tikrai priartėjo prie Dievo, kurio karalystė jo sieloje įsiviešpatavo.

Mums tai liudija jis ir kiti, kurie stengiasi uoliai ir nesiliaujančiai gyventi pagal Dievo žodį. O tai mus skatina ir džiugina, kai matome, jog pasaulio kraštuose yra tiek daug tokių, kurie taip uoliai gyvendami pagal tikėjimą, geriausiai ir tikru būdu kovoja su blogiu, kurio dabar žmonijoje tiek daug.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*

mūsų kapelionas kaip visada žvalus, švelniai žvelgiantis į mus. Pasimeldę lyg viena šeima sėdame prie pusryčių stalo.

Mūsų mokykloje leidžiamas toks žurnaliukas *Quo vadis?* ("Kur eini?"). Pačiame pirmajame numeryje kapelionas buvo paklaustas, ko šių dienų jaunimas galėtų pasimokyti iš šv. Kazimiero. Jis atsakė: "Aš manyčiau, kad dauguma jaunų žmonių vadovaujasi minios įstatymu - daryti, ką ir visi daro. Šv. Kazimieras nesiėlgė pagal minios įstatymą. Jauni žmonės turi atsiminti, kad jie gyvena ne tam, kad ši pasaulį nuniokotų, bet kad jį papuoštų. Jaunimas turi atsiminti, kad šv. Kazimieras, nepaisydamas kitų priešiško, lankė ir mylėjo apleistuosius, vargšus, našlaičius ir senelius". Tai pagrindinė mūsų kapeliono nuostata, kuria jis vadovaujasi ir mus skatina panašiai elgtis. Užtat mes kiekvieną savaitę nešame seneliams ir ligotiems maistą bei vaistus, padedame mažesniems, ypač mūsų mokyklos mokiniams. Tai ne tik pagalba silpniesiems, bet ir mūsų dvasinis tobulėjimas. Tą pačią mintį paryškina jau minėtame mūsų žurnale Ieva ir Jonas Mitašiūnai: "Seneliai visuomet laukia ateinančių mokinių, kurie į jų pilką kasdienybę atneša truputėlį džiaugsmo. Su kokia meile jie atidaro duris, palydi mokinius į savo vargingą virtuvėlę, su kokia šiluma jie padėkoja už puodelį karštos sriubos ir juodos duonos gabalėlį. Dažnas turbūt net nesupranta, kokį didelį darbą atlieka". Tai mūsų kapeliono ir mokyklos direktoriaus - kunigo Antano Gražulio SJ idėja.

Tą patį kilnų darbą skatino ir kunigas Andrius Bobola, kuris 1938 metais Bažnyčios paskelbtas šventuoju. Šis kunigas kelis dešimtmečius gyveno Vilniuje, toje vietoje, kur dabar stovi mūsų gimnazija. Jis, kaip ir mes dabar, lankė senelius ir vargšus, užmiršdamas pasirūpinti savimi. Štai kodėl gegužės 16 d. mūsų mokyklos vestibulyje išvydome gėles ir degančiomis žvakėmis papuoštą kunigo Andriaus Bobolos portretą. Taigi idėja - rūpintis vargstančiais - ne nauja, bet taip jautriai atgaivinta mūsų tarpe.

* * * *

1991-ųjų metų vasarą netoli mano namų pašventinta naujai pastatyta koplyčia. Buvo nuspręsta statyti bažnyčią naujuosiuose Vilniaus miesto rajonuose, bet supratus, kad tai truks gana ilgai, iš pradžių pastatyta koplyčia, nes norėta, kad žmonės

kuo greičiau turėtų maldos namus. Per 1996-ųjų šv. Kalėdas buvo pašventinta pati bažnyčia, kaip ir visa parapija pavadinta palaimintojo Jurgio Matulaičio vardu.

Ši bažnyčia labai moderni, todėl kai kam ji nepatinka. Jiems neįprasta, kad altorius yra šone, o ne priekyje. Iš pradžių ir man buvo keista ir nepaprasta, nes anksčiau vaikščiojau į Katedrą, prie kurios nuo vaikystės pripratau.

Kartą, Pelenų dieną, šv. Mišias laikė naujas kunigas. Tai buvo Jonas Vailionis, bestudijuojantis Romoje. Tuojuo visi į jį atkreipė dėmesį. Jis kalbėjo tai garsiau, tai tyliau, lėčiau, o vėliau staiga pratrūkdamas. Ši labai emocionali kalba darė žmonėms neišdildomą įspūdį. Per kitas Mišias jis, sakydamas pamokslą, ėmė vaikščioti po bažnyčią, rodydamas ranka į kryžiaus kelius ir aiškindamas jų tikrąją prasmę, kuri glūdi gilumoje ir kartais ne visiems suvokiama.

Paviešėjęs keletą savaitių mūsų parapijoje, jis važiuodavo atgal į Romą, vėliau, po kelių mėnesių, sugrįždavo. Jonui pasirodžius, parapijoje sustiprėjo ir pagyvėjo jaunimo veikla. Visi norintys aktyviau pasireikšti buvo suskirstyti į grupes. Jų vis daugėjo, o dabar - per dešimt. Matydamas tokį energingą kunigą, kaip J. Vailionį, aš pats panorau nelikti nuošalyje. Man norėjosi pasiklausti labai įdomių ir originalių pamokslų, pabūti su kitais žmonėmis bažnyčioje, nes per Mišias susidarydavo tarsi tokia aura, kuri apgaubdavo visus: dingdavo blogos mintys ir jausdavai Dievo buvimą čia, šalia savęs. Todėl prieš pusantrų metų nutariau įstoti į vieną grupelę. Paprašiau draugą, o tas supažindino mane su jos vadovu. Iš pradžių, būdamas grupelėje, nustebau, kad labai daug laiko skiriama maldai, asmeninei ar bendrai. Ypač per Gavėnią būdavo malonu susitikti penktadieniais, apmąstyti Kristaus kančią, pasitarti, kaip geriau pasiruošti šv. Velykoms. Prasidėjus vasarai, grupelių veikla pasibaigė, o apie rudenį nieko nesprendėme. Atsimenu, paskutinę dieną visiems buvo gaila skirtis: tiesiog sėdėjome, niekas nenorėjo eiti namo, sėdėjome ir tylėjome...

Dabar, kaip ir pernai, šeštadieniais vyksta jaunimo Mišios, kurias laiko kunigas J. Vailionis. Joms pasibaigus, kunigas ateina pasikalbėti su jaunuimu, aptaria įvairius reikalus, kai ką pasiūlo grupelėms, ypač pabrėžia rūpestį seneliams ir varg-

stantiems. Visada smagu pabūti tame jaunimo šurmulyje, kurio lyg vadovas - J. Vailionis.

Šių metų birželio 28 dieną mūsų parapijoje pirmą kartą buvo švenčiama Jurgio Matulaičio šventė. Jau prieš kelias savaites kunigas J. Vailionis kvietė į iškilmės. Tą pavakarę lauke jaunimas pastatė stalus, vėliau apkrovė valgiais, o vyresniesiems net atsirado statinaitė alaus. Visiems be galo buvo linksma: svečiai vaišinosi, lyg artimi kaimynai dainavo, o už visus garsiausiai - tai, žinoma, kunigas J. Vailionis. Pradėti dainą - jam vienas malonumas. Iš pradžių žmonės jautėsi lyg ir sukaustyti, bet vėliau, garsėjant muzikai, visi labai mielai tarpusavyje bendravom, lyg būtų viena šeima. Pagaliau linksmasis kunigas solidžią parapijietę pakvietė šokiui...

Prisimindami tą vasaros dieną, dar ir dabar žmonės tebesaugo savo širdyse mažytę šios šventės kibirkstėlę, išlaikančią meilę ir šiltą tarpusavio bendravimą.

* * * * *

Taigi koks turėtų būti šių dienų kunigas? Aš manau, kad visais laikais, anksčiau ir dabar, koks bebūtų kunigas, jaunas ar senas, turėtų laikytis tų pačių prisakymų, kurie užrašyti Naujajame Testamente: "Dievo reikalų prievaizdas turi būti nepeiktinas: ne savavaliautojas, ne pikčiurna, ne girtuoklis ir kivirčius, ne gobšuoilis, bet svingingas, trokštantis gero, santūrus, teisingas, šventas, susitvardęs, tvirtai laikąs tikrojo mokymo, kad, dėstydamas sveiką mokslą, sugebėtų ir paraginti, ir atremti priešingąs" (Tit 1, 7-9).

Jaunimo mintys moralės klausimais

(tęsinys iš gegužės mėn. numerio)

4. Pasaulis keičiasi, moralė ar kinta? Papročiai keičiasi, o ar tau neatrodo, jog besikeičiantieji papročiai kelia nerimą? O gal tau vis tiek? Ar patikę papročiai padrąsina, ar priešingai - neramina? Kodėl ir kaip neramina?

VITAS: Žmonija keičiasi, kinta ir jos moralė.

Moralė priklauso nuo to, koks yra žmogaus vidinis turtingumas ir kokia visuomenė. Kai žmogus dvasiškai skurdus, kai dvasinis turtingumas mažėja, tai smunka ir moralė. Besivystanti žmonijos mintis leidžia vis plačiau atskleisti žmonijos tikslus, žmogaus vertę ir prasmę pasaulyje. Tuo būdu atsiranda labai reali galimybė - prielaida praturtėti sampratai, ir moralė gali pakilti į aukštesnę lygį.

Palyginus su tuo, ką pasakoja mūsų tėvai, dabartiniu metu papročiai keičiasi. Dabar aiškiai pastebimas ir žmonių moralės smukimas. Tačiau tai reliatyvu. Juk negalima vadinti moralia tokią elgseną, kuri neišplaukia iš giliausių asmens įsitikinimų. Kad dabar moralė yra smukusi, palyginus su ta, kuri buvo prieš pusšimtį metų, tai galima tokią reiškinį paaiškinti tik žmonių sąmoningumo stoka.

RYTE: Keičiasi atskiras žmogus, keičiasi ir žmonija. Kinta žmogaus pažiūra į aplinką ir vykstančius procesus, kinta ir požiūris į tarpusavio santykius. Tokiu būdu keičiasi ir žmogaus saviraiška bei moralė.

Tad keičiasi ir papročiai, kurių kaita šiandien kelia nerimą. Papročiai apsprendžia ir žmogaus veiklą bei saviraišką, ir dažniausiai individas reiškiasi pagal bandos kaimenės principą: "kaip visi, taip ir aš".

Šiuo atžvilgiu pats aktualiausias yra tėvų vaidmuo. Dažniausiai jie apsiriboja vien medžiaginiu savo vaikų aprūpinimu, ir "susigriebia" tik vaikams pasiekus 15-16 metų. Vaikai, nesulaukdami tėvų dvasinio auklėjimo, ima patys "auklėtis" kaip išmano. Tokiu amžiaus tarpsniu jokie "moralai" nepaveikus. Kai tėvas lengva širdimi palieka vaikus jų pačių nuožiūrai ar žmonai (kuri ir taip perkrauta buitinais rūpesčiais), tai ir atsakomybę už vaikų elgesį mėgina perkelti vien žmonai. O čia jau ir konfliktai šeimoje.

Tokie papročiai mane labai neramina, nes ne žodžiu reikia auklėti, o visa savo gyvensena. Toks tėvų neišprusimas ir neturėjimas atsakomybės savo vaikų atžvilgiu atsiliepia būsimos kartos moralei. Iš ko ta nauja karta įgis dorovinių vertybių, neturėdami pačiuose artimiausiuose gero pavyzdžio? Šeimoje tvyro nuolatinės konfliktinės situacijos, jaunijoje kartoje savaime išsiugdo nepagarba vyresniesiems, abejingumas bet kokioms vertybėms ir veidmainiavimas, norint išvengti nemalonumų už savo stichiskus, nežabotus poelgius.

Svarbiausia, kad tėvai į mus - vaikus žiūri ir mus traktuoja, kaip kokį "turtą". O tokios pastangos vaikų atžvilgiu lygios nuliui.

Taigi papročius kuria patys žmonės sąmoningai ar nesąmoningai. Ir jie priklauso nuo pačių žmonių moralės lygio, atsakomybės jausmo įsivadinimo ir panašiai.

MIGLĖ: Kiekviena karta kuriasi ir savą moralę, kuri tėvams ir vyresniesiems visada kelia nerimą. Atrodo, jog žmonės vis labiau susvetimėja, atsiriboja nuo bendros atsakomybės už konkretų šalia esantį žmogų.

Neramina daugumos požiūris į daiktus ir pini-gus, atsakomybės jausmo ir pareigos nebuvimas net tų, kurie save laiko katalikais. Neramina "laisvė" sekso srityje, neramina abejingumas mūsų istorijai. Neramina nebuvimas polėkių jaunuose žmonėse. Neramina pasyvumas bet kokiam kūrybi-niam mąstymui ar veiklai, norint pakelti moralės lygį-

IEVA: Moralė kinta, nes skiriu dvi moralės rūšis: moralė su Dievu ir moralė be Dievo. Kadan-gi sparčiai daugėja žmonių, kuriems Dievas "bu-vęs-nebuvęs", tai kinta ir jų moralė bei papročiai. Tai mane nuvilia, neramina, nes, atsisakius Dievo, viskas paliekama vien instinktų patenkinimui. Tai iš čia kyla ir seksualinė laisvė, ir egoistinis gyvenimo būdas. Tai neurastenijų priežastis, o tai reiškia, kad neurastenikai negali šeimose sukurti ramybės ir taikos, ar gero dvasinio klimato išugdyti naujai kar-tai.

JULIUS: Moralė ir iš jos išplaukiantieji pa-pročiai turėtų kisti. Nors kalbama, kad moralė ir papročiai priklauso nuo gamybinių santykių iš-sivystymo lygio. Papročiai keičiasi ir kelia nerimą. Svarbiausia, kad mūsų krašte jaunimui mokyklose nėra suformuojami aiškūs idealai, kurių reikėtų ir būtų verta siekti. Išnyko poreikis sąžiningai dirbti, įsivyravo vienintelis siekimas gauti maksimaliai malonių pergyvenimų, kurie pačiam nieko nekai-nuotų. Jų laikantis, pasidaro viskas leistina, atsa-komybės pojūtis išblėsęs, pareigos jausmo nebėra, ir po to - visos asmenybės suprimityvėjimas.

ŽIBUTĖ: Tik Kristaus moralė nekinta. Kitos moralės bei papročiai keitėsi, ir keisis. Man tai nekelia nerimo, nes tai tik priartėjimas prie Kris-taus moralės ar nuo jos nutolimas. Istorija patvirtino, kad nutolimai nuo moralės normų tam tikru

būdu paruošia dirvą "šoktelėjimui" - pakilimui, priartėjimui prie Kristaus moralės, prie platesnio ir gilesnio jos įsitvirtinimo žmonijoje. Besikeičiantys papročiai mane padrąsina tuo, kad žmogus priverčiamas susimąstyti apie savo egzistencijos prasmę. Papročių kitimas rodo žmogaus kūrybines galias, polinkį ieškoti ir be paliovos kurti.

ANUPRAS: Žmonija keičiasi: vis toliau pa-žengia mokslas, technika, o žmonijos moralė tūpčioja vietoje ar net slenka žemyn. Tai rodo besi-keičiantys papročiai. Toks jų kitimas mane nuvilia ir neramina, žvelgiant į perspektyvą. Paradoksaliai atrodo faktas; kad civilizacijai kylant, moralė smunka.

Peršasi išvada, kad dvasinio bendravimo srity-se žmonija vadovaujasi neteisingais principais ir dėsniais. Paneigus Didžiosios Meilės principą, į priekį išsiveržia pavydas, neapykanta, materialinė nauda tik sau, tuščia garbė. Pasaulis atsiduria tarp buržuazinio Vakarų ir teorinio Rytų materializmo. Tai žeidžia ir atskirų žmonių, ir ypač visuomenės moralę, užtat kyla gyvybinės svarbos reikalas tai keisti.

VILDA: Moralė niekada nesikeičia ta prasme, kad žmogus visada privalo siekti taurumo. Keičiasi tik žmonės: nusilpsta jų sąmoningumas, jie atbun-ka, pradeda neįsiklausyti ar negirdėti sąžinės balso ir nesugeba susikurti moralės. Taip yra buvę tiek atskirų individų, tiek ištisų kartų gyvenime. Tačiau tokia situacija jokių būdu nėra beviltiška, nes joje kiekybinės proporcijos neturi jokios reikšmės, jeigu jas palyginsim su kokybinių proporcijų reikš-mingumu.

NENDRĖ: Objektvyvosios moralės esmė - meilė. Supratimas apie tai evoliucionuoja. Esmė nekinta, bet metodai, formos keičiasi. Besikei-čiantieji papročiai neturėtų žadinti emocijų ar kelti nerimo. Juos reikia protu vertinti. Reikia stengtis blogus papročius išgyvendinti, juos kreipti į krikš-čioniškosios moralės pusę ir skatinti gerus papro-čius.

Pakitę papročiai rodo, kad reikia gyvenime ieškoti tvirtesnės pozicijos. Negalima ramiai žiūrėti į girtavimą ir ištvirtavimą. Bėda, kad tai tik mano žodžiai, o įsisjausti į neigiamus gyvenimo reiškinius nesugebu. Bet džiugina krikščioniškos dvasios pagyvėjimas jaunimo tarpe.

RŪTA: Tiesa, kad pasaulis keičiasi. Tačiau

moralės reikalavimai anaipol nesikeičia. Manau, jog pasauliui evoliucionuojant įmanoma, kad moralės principai dar labiau galės atsiskleisti. Juk žmogaus pažinimas tobuleja, tad ir moralinio krikščionybės kodekso pažinimas turėtų būti labiau paplitęs. Bet tai priklauso nuo mūsų pačių - krikščionių. Būtent nuo to, kaip mes savąjį moralės kodeksą pasauliui pateiksime. Juk ne abstrakti tiesa, o pavyzdys patraukia.

Kad papročiai keičiasi, tai natūralu, nes priklauso nuo besivystančių mokslų pažangos ir nuo gyvenimo būdo. Vienur tie kintamieji papročiai kelia nerimą, kitur džiaugsmą. Štai kad ir įsisenėjusioji katalikiškojo gyvenimo rutina, kuri išsilikusi gal labiau tradicijų bei papročių rėmuose, naujoje kartoje stengiasi ištrūkti iš tų tradicijų bei papročių. Naujoji karta (nors ir apgrai bomis ir pavieniui) ieškosi naujo kelio, kad įgyvendintų tas pažintas amžinąsias tiesas. Juk laiko tėkmėje tos pačios amžinosios tiesos jau yra tapusios "bendražmogiškomis tiesomis". Mano gyvenamaj aplinkoj jaunoji karta yra pasimetusi, nes jai sunku grįžti į amžiais įsitvirtinusių papročių bei tradicijas. O naujų susikurti nepajėgia.

Griežtai pasikeitę gyvenamasis metas bei sąlygos. Bet manau, kad įgyvendinant bendražmogiškąsias tiesas, ateinančios kartos atras ir amžinąsias.

Šiuo klausimu ypač didelę atsakomybę jaučiu už krikščioniškųjų tiesų atskleidimą, nes esu bažnytinės Bendrijos narė ir atsakiau už ateitį,

5. Ar moralė ir religija — tai tas pat? Ar egzistuoja ir krikščioniška moralė? kuo ji skiriasi nuo kitos, man žinomos, moralės?

VITAS: Moralė ir religija - ne tas pat. Religija gali būti tik moralės pagrindu. Bet pati moralė yra įrašyta objektyvioje tikrovėje, t.y. pačioje žmogaus prigimtyje su jos stimuliatoriumi - sąžinės balsu. O tikrai vienokia ar kitokia religija moralę "įrėmina".

Krikščioniškoji moralė remiasi Apreiškimu ir skiriasi nuo man žinomos komunistinės moralės diametraliai priešingu dalyku, būtent meilės principu. Krikščioniškoji moralė reikalauja žmogų mylėti, nesvarbu, koks jis - geras ar blogas, draugas ar priešas. O komunistinė moralė aiškiai pasisako už priešo sunaikinimą. Amoralu yra viskas, kas pasaulyje griauna darnumą, harmoniją, sugyvenimą, nes tai stabdo pažangą šardeniškąja prasme.

RYTE: Mano atsakymas: moralė-žmogus-religija. Religija reikalauja būti atremta į moralę, o ne tik mechaniškai suprantama, kaip apeigų visuma.

Egzistuoja krikščioniška moralė, kurioje santykis su kitu žmogumi grindžiamas tarpusavio supratimu, nepakantumu blogiui, savitarpio meile. Krikščioniška moralė padeda žmogui suvokti save kaip kūrinį, kurį Dievas sukūrė panašiu į save ir tuo būdu būti tokiu, kaip Jis, įgyvendinant pagrindinį principą - meilę žmonėms. Krikščioniška moralė padeda suprasti save, kaip netobulą būtybę (kurią lydi gimtoji nuodėmė), tačiau kuriai duota laisva valia pasirinkti - ar su meile, ar be jos. Jei tu ne su meile, tai tave užpildo nemeilė - gėrio trūkumas, blogis. Juk gamta nemėgsta tuštumos! Tą tuštumą būtina kuo nors užpildyti. Juk blogis ir yra gėrio trūkumas.

Taigi žmogui ir tenka save kurti, vis veržiantis iš tos tuštumos, kad joje neįsikerotų aplaidumas, tingumas, egoizmas, kai imi tik apie save suktis. O paskui save jau trauki ir aplinkinį pasaulį - kitus sau pajungi.

Skačiau apie hedoistinę moralę, kuri yra priešprieša krikščioniškajai. Ja siekiama patenkinti tik savo malonumus. Kai nevyksta, tada atsidengia gyvenimo beprasmybė.

Tokios moralė besilaikantis žmogus tik save vieną laiko stabu - tobulyste ir siekia viską tik sau palenkti. Tada jis ir kovoja su kitais, o ne su saviimi, kai kiti nesileidžia būti pavergiami. Paprastai siekiama kitų sąskaita patenkinti savo norus bei malonumų geidulį. Hedonistinė moralė žmogų nuvertina ir jį paneigia kaip socialinę būtybę.

MIGLE: Moralė ir religija ne tas pat. Kiekviena religija formuoja moralės normas, išplaukiančias iš tos religijos skelbiamų tiesų. Krikščioniškoji moralė pagrindiniu moralės kriterijumi iškelia moralės principą: mylėti kitą, kaip save patį. Šis imperatyvas kyla iš žmogaus būties gelmių ir atspindi tą Dievo "paveikslą" žmonėse, žmogaus saviraiškoje. Tai vienintelė teisingiausia iš visų buvusių moralės sampratų, kuri formuoja bendrą, visa apimančią žmonijos atsakomybę už kryptingą evoliucijos vyksmą.

Dvasinė vienybė, meilės ryšys tarp žmonių privalo būti sąmoningai ugdomas, kad virstų evoliucijos varomąja jėga. Krikščioniškoji moralė kaip tik ir yra tą evoliuciją aitinanti terpė, kurioje žmonija bręsta galutiniam Omegos Tikslui pasiekti.

IEVA: Moralė ir religija - tai ne tas pat. Yra moralių ir be religijos. Krikščioniškoji moralė nukreipta į dvasinį asmens tobulinimą, o komunistinė moralė rūpinasi tik kolektyvo interesais (bent komunizmas taip skelbiasi), tam pavergdama asmeninius interesus, nes taip lengviau valdyti liaudį.

JULIUS: Moralė ir religija - ne tas pat. Moralės objektas - žmonių santykiai, o religijos - žmogaus santykiai su Dievu. Krikščioniškosios moralės esmė: elgtis su kitais žmonėmis taip (mylėti juos), kaip Jėzus Kristus mus myli. ir Dievą įžiūrėti kiekviename sutiktajame, net ir prieše.

Komunistinėje moralėje, kur formaliai propaguojama laisvė, lygybė, brolybė, atmetamas Dievas. Dėl to išnyksta pakankama paskata tą brolių mylėti. O ką bekalbėti apie priešą! Žalia šviesa egoizmui!

ŽIBUTĖ: Man atrodo, kad religija yra platesnė sąvoka už moralę. Egzistuoja krikščioniška moralė, kuri skiriasi nuo kitų man žinomų moralių artimo meilės ugdymo.

ANUPRAS: Religija ir moralė nėra tas pat. Religija yra tartum knyga, į kurią įeina ir moralės sritis. Religija - tai aktyvus objektas, kuris suformuoja moralę.

Taip, egzistuoja krikščioniška moralė. Kaip tik ji ir iškelia tą didįjį moralės principą - Meilės principą, kuris suformuluotas didžiuoju Dievo įsakyumu. Taigi šiuo Meilės principu, kaip išeities, ataskaitos tašku, ir skiriasi krikščioniška moralė nuo tokios, kuri savo išeities, ataskaitos tašku laiko ekonominę lygybę, neklasinę visuomenę, neatsižvelgdama į patį žmogų.

VILDA: Religija ir moralė ne tas pat. Vienas iš religijos aspektų - tai įsiklausymas į sąžinės balsą. Kai žmogus sąmoningai į tą savo sąžinės balsą įsiklauso, tai jo sąmonėje ir susiformuoja moralė. O tai jau ir yra vadovas jo santykiuose su kitais ir su savimi pačiu. Įsiklausydamas į sąžinės balsą,

žmogus nuolat kontroliuoja ir tobulina savo moralę. Taigi moralė yra tartum religijos rezultatas. Žmogaus moralė atspindi, kokio laipsnio yra jo paties santykiai su žmogiškosios būties Pagrindėju, Palaikytoju ir Idealu.

NENDRĖ: Religija priklauso tikėjimo sričiai, o moralė - elgesio normų visuma. Tarp jų - artimas ryšys. Krikščionybe paremta moralė reiškiasi meilės principo įgyvendinimu.

Egzistuoja ir ateistinė moralė, susieta su ateistine ideologija. Materija - regimoji būties dalis.. Teisingai ją suvokus, turėtume ir šioje moralėje atrasti meilės principą. Tačiau praktikoje vyrauja diktatoriška moralė, nukreipta mažumos interesams tenkinti. Ji panaši į buržuazinę moralę, kuri nukreipta į save.

RŪTA: Ne, moralė ir religija tai ne tas pat. Žmogus gali nepraktikuoti jokios religijos, tačiau gali gyventi pagal savo susikurtą moralę, t.y. pagal savo sąžinės balsą arba pagal iš tėvų paveldėtus įpročius moralinėje srityje. O žmogus, kuris turi kokį nors tikėjimą ir praktikuoja religiją, paprastai derina savo gyvenimą pagal išpažįtamą tikėjimą.

Žmogaus tikėjimą stiprina, praplečia religiniai veiksmai. Tai padeda tikimas tiesas konkretizuoti savo gyvenime ir tarpusavio santykiuose. Moralės principai kuriasi tokiu būdu, kai žmogus ieško, kaip tobuliau atsiliepti į Kūrėjo kvietimą būti bendradarbiu, būti Kristaus broliu ir tuo pačiu visų žmonių broliu.

Jėzus Kristus savo įkurtoje Bendrijoje pasiilieka visam laikui su mumis ir sakramentais mus skatina bei orientuoja, kad stengtumės pakilti į aukštesnę plotmę. Jis mus patraukia į dieviškąją sferą, mus į ją perkelia, ir tai mums ne vis tiek. Be šios antgamtinės pagalbos mes nesugebėtume dvasiškai evoliucionuoti ir nusmuktume į gyvulišką būtį. Krikščioniškoje moralėje nėra jokios prievartos, tik meilė, kuri visa palaiko.

(b.d.)

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS SJ

Vietininko vartojimo klaidos

Vietininku paprastai reiškiamo vietą, bet kartais juo galime išreikšti laiką, būdą, būvį. Pvz.: *Jis gyvena mieste* (vietos vietininkas). *Taip buvo senovėje* (laiko vietininkas), *Aš gyvenu dideliame varge* (būdo vietininkas). *Visi jį laiko didelėje pagarboje* (būvio vietininkas).

Vietininko vartosenai daug įtakos daro kai kurios svetimos kalbos, todėl, jį vartojant, pasitaiko nemaža klaidų.

1. Netaisyklingas vietos vietininko vartojimas. Lietuvių kalboje vietininkas nelabai tinka kokio nors gyvo tvarinio “vidui” žymėti. Tokiais atvejais geriau tinka kilmininkas arba naudininkas. Pvz.: *Tą mergaitę (=mergaitės) pasikeitimą visi pastebėjo. Man labai patinka jame šis charakterio bruožas (=šis jo charakterio bruožas). Kūryba skatina žmonėse (=žmonių) jautrumą. Manyje (=Man) kilo gera mintis. Jame (=Jam) nuo per didelės įtamos pakilo kraujo spaudimas. Nuostabu, kad žmoguje (=žmogui) atsiranda tiek jėgos. Tas erzinimas šunelyje (=šuneliui) sukėlė didelį pyktį.*

Kartais sakinių su tokiu vietininku negalima pakeisti nei kilmininku, nei naudininku, bet reikia juos visai perredaguoti. Pvz.: *Jeigu ir buvo jame pavydo, tai tik ne tau* (=Jei kam jis ir pavydėjo, tai tik ne tau).

Bendrinėje kalboje reikėtų skirti daiktavardžio vietininką namuose nuo prieveiksnių *namie*. Pvz.: *Žmonės gyvena ne laukuose, bet namuose. Bet: Mano tėvų nėra namie* (ne: namuose).

Neapibrėžtai vietai nurodyti netinka vienas įvardis *tame*. Jį reikia keisti prieveiksniais *čia*, *ten* ir *pan*. Pvz.: *Tame (=Čia) ir glūdi jo pasiseikimas. Tame (=Čia, ten) ir buvo didžiausia problema.*

Vietą nurodantis įvardis *kame* yra žemaitybė. Bendrinėje kalboje geriau vartoti *kur*. Pvz.: *Kame*

(=Kur) tu tą knygą padėjai? *Kame* (=Kur) tokį gerą draugą rasi?

Vietos aplinkybėms sudaryti kartais visai be reikalo vartojami kai kurių daiktavardžių vietininkai, pvz., *atstume*, *nuotolyje* ir *pan*. Čia labiau tikėtų prielinksninės konstrukcijos. Pvz.: *Kelių žingsnių atstume* (=Už, kelių žingsnių) *pamačiau gyvatę. Jų namai stovi maždaug trijų kilometrų nuotolyje* (=už trijų kilometrų) *nuo miesto.*

2. Netaisyklingas laiko vietininko vartojimas. Laikui reikšti vartotinas ne vietininkas, bet galininkas arba kartais įnagininkas. Pvz.: *Turbūt jis tai supras tik mirties valandoje* (=valandą). *Paklydęs šunelis atsirado tik trečiojo dienoje* (-trečią dieną). *Susitiksime šį vakarą septyniose* (=septintą, septyniomis). *Suvažiavimas bus ateinančiuose metuose* (=ateinančiais metais). *Geriausio linkėjimai Naujuosiuose Metuose* (=Naujaisiais Metais arba: Geriausio Naujųjų Metų linkėjimai). *Tame laike* (=Tuo laiku) *jis dar čia negyveno. Visuose atvejuose* (=Visais atvejais) *kreipkitės į mane.*

Kalbant apie paros dalių laiką, vartotini laiko galininkai, o ne vietininkai: *rytą, dieną, naktį* (išimtis — *vakare*). Pietvakarių Lietuvoje paplitusi forma *ryte* yra tarminė, bendrinėje kalboje jos geriau nevartoti.

Abstrakčių veiksmožodinių daiktavardžių laiko vietininką dažnai galima pakeisti gyvesniais ir vaizdingesniais pasakymais: pusdalyviais, padalyviais arba šalutiniais laiko aplinkybėsakiniais. Pvz.: *Fotografavime* (=Fotografuojant) *reikia kreipti dėmesį į apšvietimą. Teniso žaidime* (=Žaisdamas tenisą) *jis labai pavargo. Sportininkas labai pasižymėjo trumpų distancijų bėgime* (=bėgdamas trumpas distancijas). *Pakilusioje temperatūroje* (=Pakilus temperatūrai. Kai pakilo temperatūra) *greičiau išsismėję jėgos.*

Lietuvių kalboje neturėtų būti vartojami laiko vietininkai polinksniais ar prielinksniais. Tokia vartoseną yra įprasta rusų kalboje. Tokius sakinius galima pataisyti įvairiais būdais:

a. Laiko vietininką keičiant prielinksnio *per* konstrukcija, o kartais pavartojant ir laiko įnagininką. Pvz.: *Mokytojas įsakė išmokyti eilėraštį savaitės bėgyje* (=per savaitę). *Kelių dienų eigoje* (=Per kelias dienas) *jis labai pasikeitė. Laike praėjusiu*

metų (=Per praėjusius metus) jis labai subrendo. Laike pamokų (=Per pamokas) negalima išdykauti. Laike posėdžio (=Per posėdį, posėdžio metu) pirmininkas pateikė įdomių minčių.

Tokius posakius visuomet taisydavo ir J. Jablonskis, teigdamas, kad mes nesakome *Tris kartus dienos laikotarpyje valgau*, bet *Tris kartus per dieną valgau*, lygiai kaip nesakome *Nakties bėgyje triukšmavo*, tik *Per naktį (visą, kiaušų naktį) triukšmavo*.

b. Vietininką keičiant laiko galininku. Pvz.: *Ligonis net du kartus neteko sąmonės tos pačios dienos bėgyje (=tą pačią dieną). Aš tau grąžinsiu skolą šios savaitės bėgyje (=šią savaitę).*

c. Vietininką keičiant pusdalyviu ar padalyviu. Pvz.: *Laike žaidimo (=Žaisdamas) jis susižeidė. Pamokos aiškinimo eigoje (=Aiškinant pamoką) mokiniai labai atsidėję klausėsi. Šimtmečių bėgyje (=Slenkant šimtmečiams) daug kas pasikeitė.*

Dar galima pridėti, kad reikėtų vengti kai kurių daugelio vartojamų, bet mūsų kalbai nelabai būdingų laiko vietininkų, kuriuos galime pakeisti daug paprastesniais vaizdingesniais pasakymais, pvz.: *pirmoje eilėje (=pirmiausia, visų pirma, iš pradžių); paskutinėje eilėje (=paskiausiai, vėliausiai, pačioje pabaigoje)', laiko bėgyje (=kada nors, ilgainiui)', eilėje atvejų (=dažniausiai, paprastai, daugeliu atvejų).*

3. Netaisyklingas būdo vietininko vartojimas.

Netaisyklingai vartojamus būdo vietininkus galima pakeisti įvairiais kitais paprastesniais ir taisyklingesniais pasakymais.

a. Būdo vietininkas keičiamas būdo įnagininku. Pvz.: *Savo jaunąją kartą turime ugdyti lietuviybės dvasioje (=lietuviybės dvasia). Skaičiau knygą, parašytą anglų kalboje (=anglų kalba). Tas jo veikalas yra sukurtas labai gražiam stiliuje (=gražiu stiliumi). Artistė scenoje pasirodė visoje savo didybėje (=visa savo didybe). Jam teko dirbti labai sunkiose sąlygose (=labai sunkiomis sąlygomis). Šitokiose aplinkybėse (=Šitokiomis aplinkybėmis) gyvena labai daug žmonių. Prašau šį dokumentą parašyti dviejuose egzemplioriuose (=dviejuose egzemplioriais).*

b. Nevykusį būdo vietininką kartais galima keisti ne tik būdo įnagininku, bet ir būdo prieveiksmiu. Pvz.: *Pirmoji lietuvių kalbos gramatika išėjo lotynų kalboje (=lotynų kalba arba: lotyniškai). Tymais jis persirgo lengvoje formoje (=lengva forma arba: lengvai). Paskaita buvo skaitoma lietuvių kalboje (=lietuvių kalba arba: lietuviškai).*

c. Netaisyklingas būdo vietininkas gali būti pakeistas dalyviu, pusdalyviu ar padalyviu. Pvz.: *Šiandien jis yra labai geroje nuotaikoje (=labai gerai nusiteikęs). Mano draugas buvo dideliame nustebe (=labai nustebe). Šis metalas praranda spindėjimą sąlytyje (=susiliedamas) su kai kuriais cheminiais junginiais. Sportininkas pasiekė labai gerų rezultatų bėgime ir plaukime (=gerų bėgimo ir plaukimo rezultatų). Karą bus galima laimėti tik vienybėje (=susivienijus) su savo kaimynais. Vos galėjau susikalbėti garsiam orkestro grojime (=garsiai grojant orkestrui).*

d. Vengiant nevykusių būdo vietininkų, kartais reikia pertvarkyti visą sakinį. Pvz.: *Originale tas veikalas pasirodė jau prieš trejus metus (=To veikalo originalas...) Esu skaitęs tą veikalą dar rankraštyje (=to veikalo rankraštyje). Už automobilio vairavimą neblaiviam stovyje jis buvo smarkiai nubaustas (=Už. tai, kad automobilį vairavo būdamas neblaivus...).*

Kartais būdo vietininkais sakinyje vartojami vertiniai iš rusų kalbos: *esmėje, pagrinde, principe, daugumoje, pilnumoje, visumoje, tikrumoje*. Pvz.: *Esmėje (=Iš esmės) jis neblogas žmogus. Mūsų tautiečiai pagrinde (=daugiausia, daugumas mūsų tautiečių) buvo ūkininkai. Principe (=Iš principo) jis jau sutiko. Mūsų miestelio gyventojai daugumoje (=daugumas mūsų miestelio gyventojų) yra ariai. Mašina buvo pilnumoje (=visai, visiškai) sutaisyta. Manau kad tą planą reikėtų priimti pilnumoje (=visą, pilną, ištisą, be pakeitimų). Tikrumoje (=Iš tikrųjų, iš tiesų) buvo visiškai kitaip. Visumoje (=Apskritai, iš viso) jo darbas buvo neblogas.*

(b.d.)

ATGARSIAI

Gerbiamasis Redaktoriau,

Jums parašyti ir prašyti pagalbos paskatino 1998 metų balandžio mėnesio „Laiškų lietuviams“ numeris, kuriame buvo išspausdintos tikrai jaudinančios savo nuoširdumu anoniminės vaikų nuotraukos (autorė Zuzana Mažeikienė).

Neretai į Lietuvos ambasadą Vašingtone kreipiasi JAV leidybinės firmos, mokymo įstaigų tarptautinių ryšių skyriai, kitos įstaigos ar pavieniai asmenys, prašydami pateikti lietuvių tautos tradicijas, papročius, nacionalines, religines šventes ar kitokius „kultūrinius vyksmus“ vaizduojančias nuotraukas.

Šiuo metu turime JAV firmos Educational Extension Systems siūlymą pateikti nuotraukas ateinančių metų Pasaulio kalendoriui, kuris leidžiamas šešiomis kalbomis ir naudojamas JAV mokyklose kaip mokomoji priemonė. Mus ypatingai sujaudino ir privertė ieškoti pagalbos tai, kad aukščiau minėtoji firma 1998-ųjų metų Pasaulio kalendoriuje patalpino nuotraukų su užrašu „Lithuanian folk dancers celebrate Easter“, kurioje, sprendžiant iš tautinių kostimų, matome šokančius slavų kultūros atstovus.

Tad kreipiamės į Jus ir maloniai prašome rekomenduoti asmenis, kurie norėtų ir galėtų nemokamai pateikti gražiai Lietuvą, jos kultūrą ir žmones, ypač vaikus, reprezentuojančias nuotraukas. Savo ruožtu, Lietuvos Ambasada Vašingtone galėtų pasiūlyti savo patalpas, kuriose galėtų rengti laikinas darbų - fotografijų, paveikslų, knygų - parodas, kurias matytų Ambasados svečiai, arba surengti autorinius vakarus atskiriems menininkams.

Gerbiamasis Redaktoriau, leiskite išreikšti savo nuoširdų padėkos žodį už šiltą ir įdomų žurnalą, kurį nuolat gauname ir skaitome, bei palinkėti Jums ir visam Jūsų kolektyvui kūrybinės sėkmės.

Su pagarba ir nuoširdžiais linkėjimais,

R. Kazragienė
I-oji sekretorė.

Gerbiamas Kunige,

Džiaugiuosi, kad mano straipsnis skaitytojų nebuvo nepastebėtas: Jį net persispausdino *Darbininkas*.

Šiuo metu į lietuvių kalbą plūste plūsta reikalingi ir nereikalingi angliški žodžiai. Čia daugiausia kaltas gyvenimas, amerikiečių mokslo ir technikos laimėjimai. Net prancūzai nežino, kaip gintis nuo šių žodžių, visai pamiršdami, kad angliai nuo prancūziškų žodžių nesigynė.

Mūsų pašnekės apie kalbą su Amerikos lietuviams apsunkina viena aplinkybė: penkiasdešimt metų buvome vieni nuo kitų atskirti ir dabar ne visad vieni kitus suprantame. Lietuvių kalba Lietuvoje per tuos penkiasdešimt metų gerokai pasikeitė ir ne visi tie pasikeitimai buvo blogi. Pavyzdžiui, man *nacionalinis* visai neblogas žodis. Nacionalinė biblioteka ar Nacionalinė filharmonija yra tik viena, o valstybinių gali būti daug. Nacionalinę komandą nebūtinai turėtų išlaikyti valstybė. Nors aš neabejoju, kad šio žodžio vartoseną suaktyvino rusų kalba. Visiškai skirtingomis reikšmėmis lietuvių kalboje vartojami žodžiai *dizaineris* ir *projektuotojas* (pirmasis yra dailininkas, antrasis - inžinierius).

Žinoma, klysta gerb. A. Barzdukas, rašydamas, kad „sovietinės okupacijos metais žodžių *tauta* ir *tautinis* iš viso nebuvo leidžiama vartoti“. Vartodavo šiuos žodžius gal ir per dažnai. Tik prisiminkime *tautų draugystę*, *broliškų tautų šeimą*, *didžiąją rusų tautą* ir t.t. Buvo ir *tautinės juostos*, ir *tautiniai šokiai*, ir *tautinis menas*, ir *baltų tautos* (kaip jas kitaip pakeisti?).

O šiaip labai malonu, kad Amerikos lietuviai domisi savo tėvų kalba. Man ypač malonu, kad kalbos problemomis domisi Arvydas Barzdukas, nes mudvių tėvai jaunystėje dažnai susitikdavo Meškučių kaime. Aš jau vaikystėje esu girdėjęs, kad Stasys Barzdukas buvo labai demokratiškas, mielas vaikas, o mano tėvas ne apie visus taip gražiai atsiliepdavo.

Darbininkui gal dar nusiųsiu šioį tokį atskaitymą į A. Barzduko laišką (ten išspausdintą), bet šiaip jau ginčytis nesu linkęs.

Alg. Sabaliauskas

TĖVYNĖJE

Paruošė Marija A. Jurkutė

VILNIAUS KATEDROS LOBYNAS - VERTINGIAUSIA VISŲ LAIKŲ MENO KOLEKCIJA

Lietuvos muziejininkai atksleidė visuomenei keliolika metų saugotą paslaptį: atrastą Vilniaus katedros auksakalystės meno lobyną. Tai pati vertingiausia visų laikų Lietuvos meno kolekcija, kurioje maždaug 270 aukso ir sidabro brangakmeniais puoštų dirbinių: monstracijos, bažnyčios taurės, relikvijoriai, vyskupo lazda pastoralas, kiti turtai.

Pasak Lietuvos dailės muziejaus direktoriaus Romualdo Budrio, ši kolekcija — neįkainojamos vertės meno ir istorinės vertybės. Jos atspindi auksakalystės raidą Lietuvoje nuo Katedros įkūrimo laikų. Seniausias rinkinyje - gotikinis švento Stanislovo relikvijorius, atsiųstas Katedros šventinimo proga.

Šį lobį prieš tryliką metų - 1985-ųjų kovo 27-ąją - atrado Vilniaus katedros, kurioje tuo metu veikė paveikslų galerija, tyrinėtojai: archeologas Napalys Kitkauskas, paminklo saugininkas Juozas Stasiulis, muziejininkai Stasys Cipkus ir Romualdas Budrys. Kaip prisiminė N. Kitkauskas, lobio radėjai iš katedros išėjo tik po paros, kruopščiai inventorizavę surastas vertybes.

Keliolika metų radinys buvo saugomas paslapyje: pradžioje buvo baiminamasi, kad neįkainojama kolekcija nebūtų išvežta į Kremliaus saugyklą. Vėliau, atkūrus nepriklausomybę, apie turtus neskubėta skelbti dėl kriminologinių priežasčių.

Gerbiamoji Redakcija,

Jūsų gražus žurnalas "Laiškai lietuviams" mūsų šeimą lanko jau kelinti metai. Tai paprastas, visiems suprantamas leidinys. Po ne kurio laiko norisi grįžti prie tų pačių puslapių kaip prie ko nors gražaus, paspoksoti dar kartą. Ačiū už dvasi-

Nors apie kolekciją ilgainiui sužinojo nemažai muziejininkų, restauratorių, kultūros patriotai išsaugojo paslaptį nuo plačiosios visuomenės.

Valstybės dienos šventės išvakarėse sostinės Chodkevičių rūmuose šios vertybės pirmą kartą parodytos Lietuvos valstybės ir Katalikų Bažnyčios vadovams: Prezidentui Valdui Adamkui, Seimo pirmininkui Vytautui Landsbergiui, Ministrui pirmininkui Gediminui Vagnoriui, arkivyskupui Audriui Juozui Bačkiui.

Vilniaus katedros lobynas bus eksponuojamas viename Vilniaus muziejų. (*Lietuvos aidas* Nr. 131)

EUROPOS PARKAS VIRSTA PASAULIO SKULPTORIŲ MEKA

Prancūzijos nacionalinės geografijos institutas 1989 m. nustatė, kad geografinis Europos žemyno centras yra 20 kilometrų nuo Lietuvos sostinės Vilniaus Purnuškių kaime, šalia Bernotų piliakalnio. Kilo idėja įprasminti šią išskirtinę vietą ir įkurti viso pasaulio skulptūros parką, kur įvairias pasaulio kultūras galėtų reprezentuoti amžinai išliekantys ženklai - skulptūros.

Netoli minėto centro, Joneikiškių kaime, Raudondvario girioje, kurioje, gamtinių teigimu, daugiausia paukščių giesmininkų, skulptorius Gintaras Karosas 1993 m. vasarą surengė Pirmąjį tarptautinį skulptūros simpoziumą "Europos parkas". Menininkų iš JAV, Japonijos, Graikijos, Vengrijos, Suomijos, Armėnijos ir Lietuvos sukurtos skulptūros padėjo jam pagrindus. Po to į kasmetines vasaros stovyklas sugužėję skulptoriai papildydavo vis gausėjančią ekspoziciją. Šiandien 55 ha parko plote yra jau 48 skulptūros. Netrukus ekspozicija pasipildys dar trim išskirtiniais darbais. (*Lietuvos rytas* Nr. 127)

nę dovaną. Musų "Sandora" vietoj "Katalikų pasaulio" sudėtingesnė ir žodynu, ir stiliumi.

Su pagarba,
Regina Repečkienė

Kompozicija.

Viktoras Petravičius

PREMIJOS MENININKAMS

Šešiams žinomiems Lietuvos menininkams paskirtos Lietuvos Vyriausybės meno premijos. Už reikšmingus Lietuvos menui ir kultūrai darbus Vyriausybės meno premijomis apdovanoti: dailininkė Gintautėlė Baginskienė, kompozitorius Feliksas Bajoras, poetė Onė Baliukonytė, dirigentas Saulius Sondeckis, aktorė Rūta Staliliūnaitė ir fotomenininkas Antanas Sutkus.

Vyriausybės meno premijos įsteigtos pernai. Šiuos apdovanojimus specialios komisijos siūlymu skiria ministrų kabinetas. Šiemet kūrybinės sąjungos, visuomeninės organizacijos bei įstaigos komisijai pateikė dvidešimt aštuonių žinomų menininkų kandidatūras, iš kurių ir išrinkti šeši paskelbtieji laureatai.

Iki šiol Vyriausybės meno premijas buvo pelnę septyni žinomi kūrėjai. Šiuo metu Vyriausybės meno premijos dydis yra 37.500 litų. (*Lietuvos aidas* Nr. 24).

ANT VAIKYSTĖS SLENKSČIO - SU ANZELMU MATUČIU

Vaikų poetui, gamtos dainiui, tarptautinio H.K. Anderseno diplomo laureatui Anzelmui Ma-

tučiui šiais metais būtų sukakę 75-eri. Tai poetas, savo takelį į kūrybą suradęs vaikystėje, kai trylikametis gimnazistas, "prisiminęs Jiesios lakštingalų traliavimą, ir pats pradėjęs rašyti". Tai poetas, apie save rašęs: "Kaip tas genelis taukšiu, kaip volungėlė švilpiu... aš tik vaikams groju".

Poeto jubiliejaus proga Vaikų literatūros muziejuje Kaune įvyko popietė, apipinta muzika, eilėraščiais, prisiminimais. Į svečius atvykęs rašytojo sūnus Valentinas Matulevičius susirinkusiems vaikams pasakojo apie savo tėtį, juokavo, kad yra ir jam skirtas eilėraštis "Valius - dvejetų karalius". O Zita Gaižauskaitė, pirmoji A. Matučio literatūrinės premijos laureatė, dalijos prisiminimais apie savo vaikystės įspūdžius, paskaitė A. Matučio eilėraščių.

Šventės metu buvo atidaryta paroda, skirta poeto jubiliejui, kurioje - knygos, rankraščiai, nuotraukos iš muziejaus fondų. Belieka sutikti su Z. Gaižauskaite, šventės metu pasakiusia, kad rašytojas "gyvas tol, kol skaito jo kūrybą, tad Matutis bus amžinai gyvas". (*Kauno diena* Nr. 119)

PAMINKLINIS AKMUO AUGUSTINUI POVILAIČIUI

Jurbarko rajono Smalininkų seniūnijoje, Pašvenčio kaime, iškilmingai atidengtas paminklinis akmuo kraštiečio, buvusio Lietuvos Respublikos saugumo departamento direktoriaus Augustino Povilaičio atminimui. Šiame kaime A. Povilaitis ne tik gimė, augo, bet ir tragiškomis 1940 m. birželio dienomis viešėjo. Birželio 15 d. Pašvenčio mokyklos kieme buvo areštuotas, netrukus išgabentas į Maskvą ir 1941 m. liepos 12 d. Butyrkų kalėjime sušaudytas. Kartu su juo Pašventyje buvo suimtas ir tuometinis vidaus reikalų ministeris K. Skučas.

Paminklo atidengimo ceremonijoje dalyvavo Jurbarko rajono vadovai, įvairių organizacijų atstovai, gausus būrys vietos gyventojų, taip pat A. Povilaičio sūnus Romualdas Povilaitis, atvykęs iš JAV, kur Lemonto mieste dirba gydytoju. Paminklą pašventino Jurbarko evangelikų parapijos kunigas Mindaugas Sabjutis. Giedojo Jurbarko tremtinių ir politkalinių choras "Versmė". (*Kauno diena* Nr. 47)

DOVANA MUZIEJAMS - IKI LITŲ NAU- DOTŲ LAIKINŲJŲ PINIGŲ PAVYZDŽIAI

Lietuvos banko valdyba nutarė nemokamai perduoti šalies muziejams didelį kiekį bendrųjų talonų, laikinųjų pinigų-talonų ir jų pavyzdžių.

Paskelbus Nepriklausomybę, įvairių nominalų bendrieji talonai, iš pradžių naudoti kaip priedas prie rublių, vėliau buvo išimti iš apyvartos. Nuo 1992 metų spalio pirmosios laikinieji pinigai-talonai grįžo į apyvartą ir visiškai pakeitė rublį. Jie cirkuliavo iki 1993 metų liepos 20 dienos. Beveik mėnesiu anksčiau, birželio 25-ąją, buvo įvestas litas, kuris šiemet paminėjo savo atgimimo penketį. (*Kauno diena* Nr. 147)

ORO UOSTO GATVĖMS - LAKŪNŲ VARDAI

Šiaulių oro uoste trys naujos gatvės jau turi vardus. Miesto tarybos posėdyje joms suteikti nusipelnusių lakūnų Jono Mikėno, Petro Motiekaičio, Rimanto Stankevičiaus vardai.

Su Šiauliais artimiausiai susijęs buvo Petras Motiekaitis - Lietuvos aviamodelizmo pradininkas, 16 kartų gerinęs pasaulio rekordus su savo projektuotais ir pagamintais sraigstasparnių modeliais. Jis ir pirmojo Lietuvoje aviamodeliuotojų būrelio įsteigėjas. Mirė 1988 m., būdamas 68 metų.

Lakūnas aviacijos majoras Jonas Mikėnas (1899-1988) - 1934 m. skridimo aplink Europą dalyvis, pirmosios eskadrilės vadas.

Kosmonautas bandytojas Rimantas Stankevičius (1944-1990) žuvo skrydžio demonstravimo metu Italijoje. (*Lietuvos aidas* Nr. 121)

LIETUVOJE DAUGĖJA NESANTUOKINIŲ VAIKŲ

Mažėjantis santuokų ir didėjantis ištuokų skaičius blogina demografinę padėtį. 1997 m. susituokė 18 tūkst., išsiskyrė 11 tūkst. porų.

Statistikos departamento duomenimis, dažniausiai skiriasi kartu vos 5-9 metus pragyvenusios poros. Daugiausia ištuokų yra 30-34 metų asmenų amžiaus grupėje. Besituokiančiųjų amžiaus didėjimas lemia mažiausių skyrybų skaičių pirmaisiais bendro gyvenimo metais. Jaunimas vis labiau

toleruoja neregistruotas santuokas. Specialistai mano, kad ateityje jos gali tapti alternatyva tradicinei šeimai. Plintant neregistruotoms santuokoms, prognozuojamas nesantuokinių vaikų skaičiaus didėjimas.

Mažėjant santuokų, daugėja nepilnų šeimų. Praėjusiais metais 71 proc. išsiskyrusių šeimų augino nepilnamečius vaikus. Po skyrybų be vieno iš tėvų liko apie 12 tūkstančių vaikų.

Lietuvoje, palyginti su užsienio šalimis, tuokiamasi gana anksti - vidutiniškai vyrai 24,5, o moterys - 22,6 metų. (*Lietuvos aidas* Nr. 128)

Į XXI AMŽIŲ - SU MODERNIAIS ASMENS DOKUMENTAIS

Vyriausybė tikisi, kad XXI amžiaus pradžioje Lietuvos piliečiai jau turės asmens dokumentus, atitinkančius tarptautinius standartus. Ministrų kabinetas priėmė Asmens dokumentų rengimo programą, pagal kurią dabartinę pasų sistemą planuojama pakeisti identifikavimo kortelių sistema.

Identifikavimo kortelė daugelyje valstybių yra pagrindinis asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas. Jis beveik atitinka Lietuvos Respublikos piliečio pasą, kuriame yra asmens fotografija ir pagrindiniai duomenys apie jį.

Identifikavimo kortelių sistema Europoje egzistuoja jau apie 16 metų ir visiškai pasiteisino. Todėl Lietuvai, kuri yra asocijuota Europos Sąjungos narė, artimiausiu metu taip pat reikėtų pereiti prie identifikavimo kortelių sistemos šalies viduje, o kelionėms į užsienį įdiegti kelionės dokumentą - pasą. Užsienio valstybių praktika rodo, kad naujų asmens dokumentų parengimas užtrunka iki dvejų metų, todėl ir Lietuvoje išduoti asmens identifikavimo kortelės būtų galima 2000-2001 metais. (*Lietuvos aidas* Nr. 88)

DANŲ KARIKATŪRISTŲ PARODA

Jurbarko dailės mylėtojai ir vertintojai sulaukė puikios dovanos — miesto kultūros rūmuose surengta danų karikatūristų kūrinių paroda, nuskaidrinant dažno žiūrovo nuotaiką. Paroda pavadinta "Viena karalienė - viena demokratija". Visose karikatūrose

pastebimas subtilus menininkų skonis ir didelis taktas pasijuokiant iš žmonių siplnybių ir nerimtų polinkių. Ne vienoje karikatūroje pavaizduota ir Danijos karalienė Margreta II. Žiūrėdama į savo šaržuotus portretus, karalienė turbūt tik linksmai šypsojosi, nes ji pati - dailininkė, nes ji - vienintelė karališkos kilmės karikatūriste pasaulyje. Bent taip skelbė prierašas po viena karikatūra. (*Kauno diena* Nr. 158)

DELFINAI BALTIOJE IEŠKO MINŲ

Iš Kalifornijos atskraidinti penki delfinai pirmą kartą Europoje dalyvavo tarptautinėse pratybose "Baltic Challenge '98", Baltijos jūroje ieškodami minų. Prie Lietuvos jūrų muziejaus delfinariumo Kuršių mariose delfinams buvo įrengti trys specialūs 80 kubinių metrų talpos baseinai. Kadangi baseinuose Baltijos jūros vanduo nėra toks sūrus kaip Atlanto, į juos buvo supilta apie 2 tonas druskos. Delfinai maitinti iš Amerikos atvežtomis šaldytomis žuvimis: silkėmis, skumbrėmis, stintomis. Jų buvo atgabenta net 7 tonos.

Delfinų - minų ieškotojų turi tik Rusijos ir JAV kariniai jūrų laivynai. Pasak JAV karinio jūrų laivyno leitenanto Johno Youngo, jūrų žinduolius darbui po vandeniu JAV karinės prajėgos naudoja jau 30 metų. Delfinų mokymas trunka 3-5 metus ir kainuoja apie 1 mln JAV dolerių.

Kaip delfinai ieško minų? Į spėjamą minų lauką yra nuleidžiama valtis. Kai delfinas suranda ieškomą objektą, jį pažymi specialiu pluduriu ir grįžęs prie valties paliečia jos priekį, o jei nieko neranda, paliečia valtį galą. Delfinams suradus sprogmenį, po vandeniu leidžiasi narai ir jį nukensmina.

Pradėję tirti delfinus, mokslininkai ypač domėjosi jų hidrodinamika, nes pagal tai, kaip delfinai juda vandenyje, galima tobulinti laivų konstrukciją.

Margot.

Jonas Rimša

Vėliau atkreiptas dėmesys į delfinų biologinius radarus - sonarus, kurie yra jautresni už laivyno radarus, gerokai tobulesni ir patikimesni. Be to, delfinai gali giliai nardyti nejausdami besikeičiančio slėgio poveikio.

Prieš atskraidinant delfinus į Lietuvą, buvo ištirtas Baltijos jūros vanduo, ar jis nėra kenksmingas šiems jūros žinduoliams. Tik įsitikinę, kad vanduo tinka, Amerikos kariškiai delfinus paleido į Baltijos jūrą aklimatizuotis. (*Lietuvos aidas* Nr. 136)

Kaip garsusis olandų dailininkas van Dyck piešė anglų karališkos šeimos portretus, tai šeimos nariams tekdavo išsėdėti gana ilgas valandas pozuojant.

- Kodėl tamsta eikvoji tiek laiko nupiešimui tokių smulkmenų, kaip, pvz., mano rankos? - paklausė karalius.

- O, Jūsų Karališka Didenybė, man tai nėra smulkmena, - atsakė tapytojas, - juk iš tų rankų aš gausiu honorarą.

Kitados jauna lietuvaitė katalikė įsimylėjo vokiečių protestantą. Jos motina įprašė dukrą įkalbėti sužadėtinį, kad pereitų į katalikų tikėjimą. Jaunuo-

lis sutiko.

Netrukus mergina atbėgo pas motiną, visa

ašarom paplūdusi:

- Norėjai, mamule, kad Vilhelmą kataliku padaryčiau, o jis tiek sukatalikėjo, kad įstojo į ku-

nigų seminariją!.. ♥

Didysis fizikas Niutonas, išgarsėjęs ir savo išsiblaškimu, kartą pasikvietė draugą pietų, bet užmiršo įspėti tarną, ir tasai padengė tik vienam asmeniui.

Paskirtu laiku svečias atvyko, bet kadangi Niutonas buvo užsiėmęs ir į draugą visiškai nekreipė dėmesio, tai tasai atsisėdo, tylėdamas papietavo ir išėjo.

Po geros valandos Niutonas tarė, žvelgdamas į tuščias lėkštes:

- Keistas dalykas! Jei ant stalo nestovėtų daiktiniai įrodymai, galėčiau tvirtinti, kad šiandien dar nepietavau.

- Tetulyt, kodėl tu neužmerki akių? - klausia septynmetis Laurynas.

- Nesuprantu, vaikeli, ką tu čia šneki, - nustebusi taria teta.

- Tėvelis kartą sakė mamytei, kad mes gausim krūvą pinigų, kai tu užmerksi akis. ♥

Pasipiktinęs vyras sako žmonai:

- Kur tik pasisuksi, ten vagys krečia visokias kiaulystes. Štai po darbo, man besiprausiant, kažkas nudžiovė mano rankšluostį.

- Ar tą melsvą su rausvais ruoželiais, kurį mudu aną kartą, nakvodami motelyje, pasiėmėm? - nekalta paklausia žmona.

Viena šeima Čikagoje savaitgaliui išvyko į užmiestį, o prie savo namo durų prisegė raštelį: "Nieko nėra namie, nepalikite mums nieko".

Vakare grįžo namo, rado visą butą tuščią, iškraustytą, o laiškų dėžutėje tokį raštelį: "Ačiū už malonų pranešimą Pasistengėme nieko nepalikti. Vagys."

-Toji porelė antroje gatvės pusėje labai įsimylėjusi, - aiškina žmona savo vyrui. — Kiekvieną rytą Kuodelis, išeidamas į darbą, pabučiuoja Kuodelienę. Kodėl tu to nepadarai?

- Kodėl to nedarau? Juk aš jos kaip reikiant dar nepažįstu.

Sūnus, kuris pareidamas ar išeidamas tranko durimis, nesudaro rūpesčio. Rūpestį sudaro tik tada, kai duris pradeda varstyti tyliai.

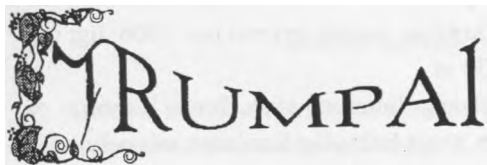

Dail. Antanas Žmuidzinavičius ilgai gyveno (1876-1966). Kartą dailės parodoje jį pamačiusi moteris nustebusi sušuko:

- Ponas Žmuidzinavičiau, nejaugi jūs dar gyvas? Aš maniau, kad jau seniai miręs!

- Taip, ponia, - ramiai atsakė dailininkas, - vis dar stengiuosi gyventi, kad galėčiau dalyvauti jūsų šermenyse.

□ Lietuvos katalikių moterų draugija geg. 2 d. atšventė 90 m. sukaktį. Šventę pradėjo draugijos dvasios vadas šv. Mišiomis Šv. Kazimiero bažnyčioje Kaune, o visos kitos iškilmės vyko Nacionalinėje filharmonijoje. Tarp kitų garbingų svečių dalyvavo Lietuvos prez. žmona Alma Adamkienė, seimo pirm. prof. V. Landsbergis. Buvo prisiminta draugijos praeitis, nuveikti darbai, nustatytos gairės ateičiai. Draugija rūpinasi moterų švietimu, kultūrine veikla, stengiasi gerais darbais prisidėti prie dvasinio tautos atgimimo.

□ Vasario 20 d. Kauno Tarpdiecezinę kunigų seminariją aplankė Jungtinės Karalystės (D. Britanijos) ambasadorius Thomas Macan. Jis padovanojo seminarijai anglų k. vadovėlių ir informacinės literatūros. Čia susitiko su Kauno arkiv. S. Tamkevičium, kuris padėkojo už padovanotas knygas ir priminė keletą vaisingo bendrabarbiavimo pavyzdžių tarp Kauno arkivyskupijos ir didžiosios Britanijos katalikiškų institucijų.

□ Birželio 24 d. Lietuvos vyriausybė pasiūlė drausti valsybinei socialinio draudimo ("Sodros") pensijai gauti, be kai kurių kitų, ligšiol neapdraustų, visų Lietuvoje pripažintų religinių bendruomenių dvasininkus. Apskaičiuojama, kad šiuo metu Lietuvoje yra apie 1.000 įvairių konfesijų dvasininkų.

□ Birželio 7 d. kun. Leonardas Musteikis šventė savo kunigystės 60 m. jubiliejų. Kunigu įšvęstas 1938 m., vikaravo Troškūnuose, Dusetose, Šeduvoje. Atvykęs į JAV, apsigyveno Omahoje, NE, buvo Gerojo Ganytojo seserų vienuolijos kapelionu ir tos vienuolijos mergaičių gimnazijos mokytoju. Išėjęs į pensiją, apsigyveno Sunny Hills, FL. Sukakties minėjimo iškilmėse dalyvavo vysk. Baltakis, keletas kunigų, jubilato giminės ir daugybė svečių.

□ Geg. 14 d. iškilingomis šv. Mišiomis Šv. Petro aikštėje, Vatikane, baigėsi beveik mėnesį

trukęs Azijoje sinodas. Pop. Jonas Paulius apgalvestavo, kad sinode negalėjo dalyvauti Kinijos vyskupai. Kitais metais popiežius rengiasi lankytis Azijoje. Tada jis paskelbs sinodo nutarimus.

□ Birželio 18 - arkiv. Julijono Steponavičiaus (1911-1991) mirties dieną - karstas su jo palaikais iš Vilniaus arkikatedros požemių perkeltas į Tremtinių koplyčią. Iškilingas šv. Mišias už tremtinių arkiv. J. Steponavičių aukėjo Vilniaus arkiv. A.J. Bačkis, vyskupai J. Boruta ir Tunaitis, Panevėžio vysk. J. Preikšas ir daugybė kunigų. 1955 m. konsekruotas vyskupu, J. Steponavičius administravo Vilniaus ir Panevėžio vyskupijas. Bolševikų valdžios buvo ištremtas į Žagarę, ir tik 1988 m. buvo leista grįžti į Vilnių ir eiti apaštalinio administratoriaus pareigas.

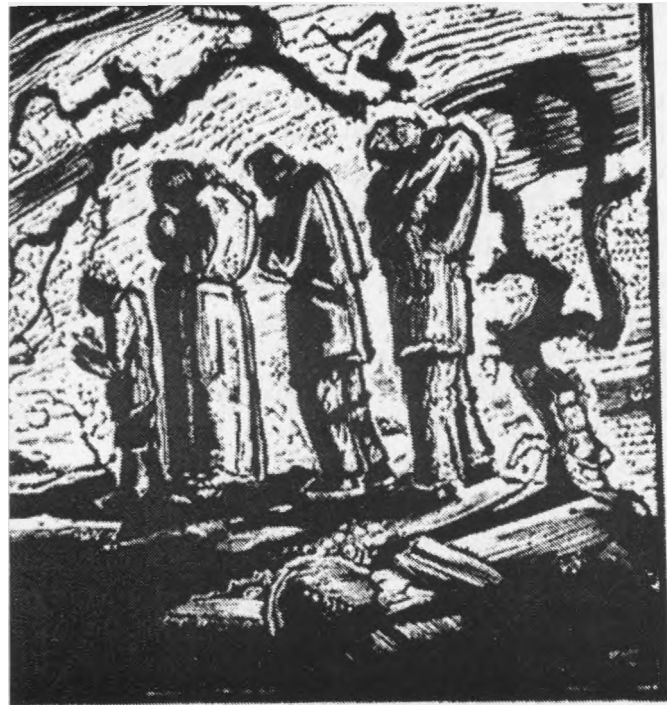
□ Balandžio 26 d. 50 m. kunigystės jubiliejų atšventė kun. Kazimieras Rimkus, OFM, Cap., buv. Nemakščių klebonas ir bažnyčios statytojas, dabar altaristas.

□ Birželio 30 d. paslaptį dingio kun. Ričardas Mikutavičius, gyvenęs Kaune, buvęs Vytauto ir Jgulos bažnyčių rektorius, meninių vertybių kolekcionierius.

□ Liepos 4 d. Lietuvos muziejininkai atskleidė keliolika metų saugotą paslaptį apie atrastą Vilniaus katedros požemiuose auksakalystės lobyną. Chodkevičių rūmuose šios vertybės (monstracijos, bažnytinės taurės, relikvijoriai, vyskupo lazda ir kt.) pirmiausia buvo parodyta valstybės ir katalikų Bažnyčios vadovams: Lietuvos prez. Valdui Adamkui, seimo pirm. Vytautui Landsbergiui, min. pirm. Gediminui Vagnoriui ir arkiv. A.J. Balčikiui. Šį lobį 1985 m. kovo 27 d. atrado Vilniaus katedros tyrinėtojai: Napalys Kitkauskas, Juozas Stasiukaitis, Stasys Čipkus ir Romualdas Budrys.

□ Tėvų marijonų provincijolas kun. Donaldas Petraitis MIC ir kun. Albinas Gorklys MIC lankėsi Lietuvoje. Liepos 11 d. dalyvavo Vilkiškio katedros pašventinimo iškilmėse, o liepos 12 d. pal. Jurgio Matulaičio šventėje Marijampolėje.

□ Prel. Jurgis Šarauskas, švęsdamas kunigystės 25 m. sukaktį, "Draugo" fondui atsiuntė 1000 dol., tapdamas garbės nariu.

Badas.

Telesforas Valius

□ Geg 13 d. Kretingos Apreiškimo Švč. M. Marijai bažnyčioje per šv. Mišias, kurias aukojo Telšių vysk. A. Vaičius, buvo pašventintas busimojo Šv. Klaros vienuolyno Kretingoje kertinis akmuo. Šis akmuo buvo atvežtas iš seniausio Šv. Klaros vienuolyno Asyžiuje, Italijoje. Naujojo vienuolyno finansavimu rūpinasi Veronos, Italijoje, pranciškonų vienuolynas.

□ Pal. J. Matulaičio namuose Kaune geg. 9 d. buvo surengta muzikos popietė "Tau, Marija". Pradėta šv. Mišiomis, kurias koncelebravo arkiv. S. Tamkevičius ir mons. K. Senkus. Giedojo vidurinių mokyklų chorai.

□ Kun. A. Lipniūno jaunimo kultūros centras geg. 15-17 d. surengė jaunųjų vadovų kursus Berčiūnuose, netoli Panevėžio. Vyr. klasių mokiniai ir studentai buvo mokomi vadovauti vaikų ir savo amžiaus jaunimo stovykloms. Kursams vadovavo Šv. Pranciškaus Ksavero vienuolijos brolis Juozas Blebas, talkinamas amerikiečių.

□ Prel. A. Dambrauskui-Jakštui atminti lenta atidengta Kaune gel. 6 d. prie namo Rotušės a. 23,

kur šis žymus visuomenės veikėjas, filosofas, literatūros kritikas, poetas gyveno nuo 1906 ligi mirties, 1938 m.

□ Evang. liuteronų vysk. Jonas Kalvanas pašventino naują bažnyčią Saudargo miestelyje. Senoji buvo susprogdinta II Pasaulinio karo metu, naujoji buvo atvežta iš Vokietijos, ją reikėjo tik sumontuoti.

□ Lietuvos prez. V. Adamkus birželio 10 d. prezidentūroje priėmė vienuolika Lietuvos vyskupų, su kuriais pietų metu pasidalino išpūdžiais apie geg. 18 d. Vatikane įvykusį jo susitikimą su pop. Jonu Paulium II, taipgi aptarė numatytą popiežiaus vizitą Lietuvoje ateinančiais metais. Pasitarime paliestos ir tikybos mokymo problemos mokyklose. Tokie pasitarimai, prezidento ir vyskupų susitikimai, numatomi du kartus per metus.

□ Kauno arkivyskupijos *Caritas* geg. 20 d. kreipėsi į švietimo ministrą K. Platelį, nurodydami, kad vien Kaune yra 2300 nuskurusių šeimų, kuriose auga 4000 nepilnamečių vaikų. Visoje Lietuvoje esama 10.000 tokių šeimų, auginančių 26.000 vaikų, kurie visiškai apleisti, neprižiūrėti. Jiems būtina valstybinė parama.

□ Nijolė Sadūnaitė, vienuolė, kovotoja dėl tikinčiųjų ir visų žmonių teisių, dėl Bažnyčios ir Lietuvos laisvės, buv. politinė kalinė, liepos 22 d. sulaukė 60 m. amžiaus. Ta proga ją sveikino Vilniaus meras Rolandas Paksas ir kt.

□ Janis Bulis, Rezeknės-Agluonos diecezijos Latvijos vyskupas, labai gerai mokąs lietuviškai, liepos-rugpj. mėn. aplankė latvių katalikų telkinius JAV: Čikagoje, Indianapolyje, Minneapolyje, Grand Rapids ir kitur. Aplankė ir lietuvių pranciškonus Brooklyne, NY.

□ Spalio 4 d. Hamiltono, Ont., Aušros Vartų parapija mini 50 m. sukaktį.

□ Liepos 6 d. Lietuvos prez. V. Adamkus DLK Gedimino antrojo laipsnio ordinu apdovanojo Kauno arkiv. metropolitą Sigitą Tamkevičių, trečiojo laipsnio Telšių vysk. A. Vaičių ir Vilkaviškio parapijos kleboną kan. Vytautą Gustaitį.

Juozas M.

40-asis sukaktuvinis straipsnio konkursas

Siūlome konkursui pasirinkti kurią nors iš šių temų: **1.** *Kaip prarandamas ir atrandamas tikėjimas.* **2.** *Kai prarandama ir atrandama tautybė.* **3.** *Kokie man artimesni kunigai: "tradiciniai" ar "modernistai"?* **4.** *Mano svajonių vyras/žmona.* **5.** *Ar kultūringas žmogus ir inteligentas yra sinonimai?* **6.** *Dabartinio Lietuvos ir išeivijos jaunimo charakteristika.* **7.** *Ryškiausios komunizmo liekanos Lietuvoje ir kaip jų atsikratyti.*

Konkurse gali dalyvauti ir suaugusieji, ir jaunimas. Jaunimui priklausys tik vidurinių ir kitų tolygių mokyklų moksleiviai. Jie būtinai turi pažymėti, kad straipsnis skiriamas jaunimo grupei.

Straipsnio apimtis - apie 6 mašinėlę rašyti puslapiui, jaunimo gali būti trumpesni. Straipsnis pasirašomas slapyvardžiu, į atskirą vokelį (ant kurio užrašomas tik slapyvardis) įdedama tikroji autoriaus pavardė, adresas ir telefonas. Vokelis kartu su straipsniu įdedamas į didesnę voką ir siunčiamas redakcijai šiuo adresu: *Laiškai lietuviams*, 2345 W. 56th St., Chicago, IL 60636, USA. Rašiniai turi pasiekti redakciją iki 1999 m. vasario mėn. 16 dienos. Premijų didumą ir skaičių nustatys Vertinimo komisija.

Pageidaujama rašyti mašinėlę, nesugrūsti eilučių ir palikti šonuose paraštes. Visi premijuoti rašiniai spausdinami. Spausdiname ir nepremijuotus, tinkamus mūsų žurnalui. Rinkėjai spaustuvėje kartais visai nenori priimti neaiškiai paruoštų rankraščių.

Nuoširdi padėka *Laiškų lietuviams* rėmėjams

Po 100 dol. aukojo M. Ročkuvienė, M.V. Monkus, A. Babickienė.

Po 50 dol. aukojo: D. Milius, E. Jasaitienė.

40 dol. aukojo Peck Leon J.

Po 30 dol. aukojo: Z. Petkus, I. Rimkūnas, V. Gedgaudas.

Po 25 dol. aukojo: kun. Kireilis, V. Stančius.

Po 20 dol. aukojo: Beinorauskienė, V. Čepaitienė, H. Laucius, M. Žemaitis, I. Jasys, G. Janušonis, N.J. Dėdinas, G. Šaulys, D. Navasaitis, V.A. Mažeika.

Po 15 dol. aukojo: E. Sakalauskas, S. Laniauskienė.

Po 10 dol. aukojo: G.A. Rudis, E. Nemickas, A. Sakalas, G. Reškevičius, P. Ažuolas, B. Neverauskas, V. Janukaitis, K. Gobis, kun. J. Grabys, A. Goldikovskis, J. Kliorys, R. Jakas, O. Skardis, J. Skrinska, G. Kaufmanas, K.A. Valiuškis, E. Diminskis, R. Čepulis, G. Surdenas, H. Stasas, D. Mikoliūnas, K. Ramašauskas, V.P. Vygantas, B. Kazlauskas, A. Raulinaitis, I. Ignaitienė, E. Radzevičiūtė, S. Budrys, O.S. Martišauskas, R.E. Šilgalis, V. Repečkaitė.

Po 5 dol. aukojo: J. Povilaitis, V. Zakarienė, A. Žemaitaitis, A. Bikulčienė, K. Lembergas, E. Sužiedelis, V. Žebertavičius, M. Kardauskas, E. Jaškus, A. Barzdukas, O. Merkis, kun. J. Bacevičius, A. Bailey, S. Plenys.

LAIŠKAI LIETU VI AMS-Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius - Juozas Vaišnys, SJ. Redaktoriaus pavaduotojas-Algirdas Paliokas, SJ. Techninė redakcija - Jonas Kuprys ir dr. Jonas Boguta. Administratorė - Marija A. Jurkutė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (773) 737-8400. FAX (773) 737-0486. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata-20 dol., atskiras numeris-2 dol.